Fordította
Takács M. József

X 23 2006

Lola Lafon

A kis kommunista, aki sosem mosolygott

Libri
Kiadó

© Editions Actes Sud, 2014
Published by arrangement with Literary Agency
„Agence de l'Est"

© Lola Lafon, 2014
Hungarian translation © Takács M. József, 2015

A fordítás alapjául szolgáló kiadás:
Lola Lafon: *La petite communiste qui ne souriait jamais*,
Actes Sud, 2014, Párizs

X 232006

A kislányok leteszik a puskájukat.
Nyakukon, hónaljukban, hátukon
izzadság csorog, belegázolnak a tengerbe,
és alámerülnek.

MONIQUE WITTIG
Les Guérillères

Akkoriban hallottam, és többé nem felejtettem el
ezt a tanácsot: soha ne meséld el egyformán
ugyanazt a történetet kettőnél több ismerősödnek,
különben véged van, amint ezek az emberek
megteszik jelentésüket a Securitaténak.

ISMERETLEN
Románia, 1980

Előszó

Ebben a könyvben nem Nadia Comăneci történelmileg hiteles életrajzát kívántam megírni. A dátumok, a helyszínek és az események persze valósak, de *A kis kommunista, aki sosem mosolygott* összességében egy olyan kísérlet, amellyel Nadia életének a történelem és a könyv hősnője által elhallgatott részleteire próbáltam fényt deríteni, felhasználva az ezekkel kapcsolatos különböző feltételezéseket és történetváltozatokat. A regény narrátora és a tornásznő között folyó beszélgetés puszta fikció, és csupán arra szolgál, hogy helyenként hang is társuljon Nadia Comăneci 1969 és 1990 közötti életének némafilmjéhez.

L. L.

Első rész

– Hány éves ez a lány? – kérdezi hitetlenkedve a főbíró az edzőtől. A választól – tizennégy – megborzong. Amit a kislány az imént művelt, azt nem lehet számokkal, szavakkal vagy képekkel kifejezni. Valami teljesen érthetetlen, felfoghatatlan dologról van szó. Lehetetlen elmondani, hogy mi történt. Erre a lányra nem hat a gravitáció, törékeny testének természetes közege a levegő, ahol kecsesen libben ide-oda.

De miért nem szólt senki, hogy hova kell nézni, dühöngenek azok, akik lemaradtak arról a pillanatról, amikor Nadia C. széttárt karokkal hátraveti magát a levegőben, olyan ívben, mintha a holdat akarná lerúgni az égről, és csak repül és repül, az emberek pedig összenéznek, és egymást kérdezgetik: valaki érti ezt? Maga érti ezt?

Az elektronikus jelzőtáblán megjelenik a felirat: COMANECI NADIA, ROMANIA, aztán a versenyző rajtszáma, 73, de ott, ahol a pontszámnak kéne lennie: semmi.

Mindenki vár. A szovjet tornászlányok sápadtan jönnek-mennek az emelvény tövében, az edzőknek és a gyakorlatukon már túl lévő versenyzőknek fenntartott folyosókon. Ők már tudják. A román tornászcsapat tagjai kétségbeesettnek tűnnek, Dorina összekulcsolja a kezét, Mariana egyre csak ugyanazt a mondatot mormolja, egy harmadik behunyt szemmel a földre roskad; Nadia a ferdén a nyakába lógó lófarkával a többiektől kissé félrehúzódva álldogál, oda se pillant a jelzőtáblára. Először az edzőjére, Bélára figyel fel, aki égnek emelt karral, a fejét

hátravetve áll; Nadia végre megfordul, és meglátja a pontszámát, azt a rettenetes 1 pontot, amely ott virít a jelzőtáblán az egész világ tévékameráival szemben. Egy – tizedespont – nulla – nulla. A lány gyorsan végiggondolja a lehetséges hibákat: talán a leugrás után, a földet éréskor egy kicsit megingott... mit ronthatott el, hogy így lepontozták? Béla magához öleli, ne is törődj vele, kedvesem, óvást fogunk benyújtani. De az egyik pontozóbíró magára vonja a lány figyelmét. Mert a svéd bíró feláll. És mert könnybe lábadt szemét egyenesen Nadiára szegezi. És minden jelenlévő annyiszor meséli majd el ezt a történetet, hogy Nadia ma már nem is biztos abban, hogy valóban átélte-e ezt a pillanatot; talán csak a tévében látta, lehet, hogy ez csak egy film egyik kitalált jelenete.

A közönség feláll, és a tizennyolcezer testből elemi erővel tör ki a felháborodás vihara, a nézők lába ütemesen döng a lelátó lépcsőin, és a rettenetes hangzavarban a svéd bíró kinyitja a száját, de senki nem hallja, hogy mit mond, ezer és ezer vaku villan. Nadia nézi a svéd bírót – mit akarhat? –, és az egész világ kamerái felveszik, ahogy a férfi két karját előrenyújtja Nadia felé. Erre a lány is kinyújtja mindkét kezét a bíró felé, megerősítést kér: ez azt jelenti, hogy... tíz? És a férfi lassan bólint egyet, széttárt ujjú kezeit továbbra is az arca előtt tartva, a kamerák százai eltakarják előle a gyermeket, a román csapat kamasz lányai körbetáncolják Nadiát, igen, kedvesem, ez az 1.00 valójában egy tízes.

Az eredményjelző tábla lassan elfordul balról jobbra, a zsűritől a tornászok, majd a közönség felé, és továbbra is látható rajta az az 1.00, amit tíznek kell érteni. Egy rossz helyre került tizedespont. Vagyis inkább egy olyan tizedespont, amelyik az istennek sem akar a megfelelő helyre kerülni. Egy férfi szaladgál oda-vissza az újságírók és a zsűri között, egyre

a homlokát törölgeti, *Montreali Olimpiai Játékok 1976* feliratú hivatalos pólójának hónalja izzadságtól sötétlik. A főbíró magához inti, a nagy hangzavarban alig értik egymás szavát, valamitől elromlott a gép, értse meg, a csarnokot betöltő hatalmas füttykoncert miatt kénytelenek egészen közel hajolni egymáshoz, maga most viccel? Az egész világ minket néz, ez a verseny első napja! Hol van a Longines embere? A mérnök, aki az eredményjelző táblákat tervezte, megpróbálja átlépni a román kislány körül térdelő újságírókat, hogy eljusson a zsűriasztalhoz, ahol dühösen hadonászó emberek fogadják: a rendszerük nem működik! A férfi a NOB képviselőjének magyaráz, aki kénytelen befogni az egyik fülét, hogy halljon valamit: más versenyeken mindig működik, *jól működik*, a számítógép hibátlan, maguk rontották el, mutat rá az egyik bíróra, de közben változott a helyzet, már senki nem figyel rá, a bírák átvedlettek nézőkké, könnyekre fakadva ünneplik az edzője mellett üldögélő kislányt, aki hátat fordított az ostoba gépnek, amelynek kijelzőjén továbbra is ez látható: 1.00.

A szünetben mindenki összegyűlik. Oké. A román kislány (vagy valaki a csapatából) hozzáférhetett a számítógéphez? Csinálhatott valamit, amivel összezavarhatta a rendszert? Fiam, magának elment az esze, hogy ilyesmivel próbál takarózni, ez már tényleg hihetetlen! Mindenki a másikat hibáztatja. Az előzetes megbeszéléseken az Olimpiai Bizottság biztosított minket, hogy a tornában a tízes pontszám nem létezik, védekeznek a Longines cég mérnökei, akiket a sajtó gúnyosan csak „1.00-ás csapatnak" nevez majd. 13 óra 40-kor kimondják az ítéletet: a számítógépes rendszer a szokatlanul magas pontszám bevitele miatt hibásodott meg. A román kislány megbolondította a számítógépet.

A mérnököknek egy éjszakájuk van arra, hogy a rendszert hozzáigazítsák a kislányhoz. Bőszen nyomogatják a gombokat,

különböző programokat futtatnak le. Helyet kell csinálni egy újabb számjegynek, és arrébb kell tenni a tizedespontot. Mekkora annak a valószínűsége, hogy a lány megismétli ezt a teljesítményt? Gondolja, hogy *ez* holnap újra megtörténhet? Nem tudom, feleli az angol bíró. Ugyanezt válaszolja a csehszlovák bíró is. Megpróbálnak elképzelni olyan elemeket, amelyektől egy gerendagyakorlat tízpontossá válna. De nem sikerül nekik. Olimpiai játékokon még soha senki nem kapott tíz pontot a tornagyakorlatáért. Biztosak benne, hogy nem a nézők lelkesedése ragadta magával önöket? Nem, felelik a bírák. Tényleg árgus szemmel, hibákra vadászva figyelték a kislányt, de nem találtak semmit. Egyetlen hiba sem volt a gyakorlatában. Sőt, némelyik bíró szeretett volna még ennél is továbbmenni, és szíve szerint tízből tizenegy pontot adott volna neki! Tizenkettőt, licitál rá rögtön a kanadai bíró. Vagy találjanak ki új számokat! Vagy felejtsék el a számokat!

„Ha nem emberekkel, nem a vetélytársakkal versenyezne, hanem valami elvont dologhoz mérnénk a teljesítményét, Comăneci akkor is megkaphatná a tíz pontot?" – kérdezték Cathy Rigbytől, a hajdani tornásznőtől, aki az ABC szakkommentátoraként volt jelen az olimpián. „Azt hiszem, hogy ha Nadia teljesen egyedül, egy üres teremben csinálja meg azt, amit megcsinált, akkor is megérdemelné a tíz pontot" – feleli Rigby, miután eltöprengett azon, vajon létezhet-e elvontabb valami, mint a tökéletesség.

A szervezők megpróbálják ellenőrzésük alá vonni az eseményt. Az Olimpiai Bizottság már másnap reggel újabb három doppingvizsgálatra kötelezi Nadiát. Nagy vita bontakozik ki arról, vajon a tornász gyereklányok egy új generációjának felbukkanásáról van-e szó, vagy a román kislány csupán egyedi jelenség. Mindenesetre Comăneci színre lépése geopolitikai

földrengést eredményez. A szovjet edzők egymást biztatják: nem fogjuk hagyni, hogy Románia megalázzon minket, elvtársak, Ljudmila lesz a megmentőnk! De délután Ljudmila, jóllehet teljesítményét zúgó tapssal jutalmazzák, tragikus szoborrá dermedve fejezi be talajgyakorlatát, majd zokogva az edzője karjába veti magát. A román kislány kifejezéstelen tekintettel nézi végig mindezt.

Már az őselemek is előkerülnek a beszámolókban: ez a lány talán a levegő és a csend óceánjában úszik? Sportról már nem is beszélnek, az túl durva, majdhogynem közönséges ahhoz képest, ami történt, egyre javítgatják, átírják a tudósításokat: nem a térben mozog, ő maga a tér, nem kifejezi az érzelmeket, ő maga az összes érzelem. Megjelenik – mint egy angyal –, nézzék az őt körülvevő fénygyűrűt, a hisztérikusan villogó vakuk fénycsóváit, ez a lány felülemelkedik a fizika törvényein, a szabályokon és a bizonyosságokon, olyan, mint egy mindent felülmúló, fenséges gépezet.

Leírják a megjelenését: igen, igaz, az 1972-es Müncheni Olimpiai Játékok Olgája* már némiképp előrevetítette Nadiát, de most ez a kislány minden tekintetben tökéletes. Kecsesség, pontosság, a mozdulatok kifejezőereje, a kockázatvállalás – és az erő, amit ki sem néznének belőle. Azt beszélik, képes egymás után tizenötször is megcsinálni a gyakorlatát. És a csontozata... Mintha selyemszálak lennének a csontjai helyén. Más minőség. Felsőbbrendű, rugalmasabb.

Keresik, ide-oda rakosgatják a szavakat, így jó lesz, de nem, inkább ebben a sorrendben, megpróbálják leírni a Nadia-jelenséget. A kis kommunista tündér. A kis kommunista tündér, aki sosem mosolyog. Kihúzzák az „imádnivaló"

* A Münchenben három aranyérmet szerző Olga Korbutról van szó. – *A ford.*

szót, mert az elmúlt napokban már túl sokszor használták, pedig ez a legjobb kifejezés: fájdalmasan imádnivaló, szinte elviselhetetlenül, túlságosan is aranyos. És mivel kénytelenek felnőtt szemmel nézni ezt a jelenést, szeretnének belesni Nadia dolgos gyermekkorába, szeretnének közel férkőzni ehhez a kislányhoz, akinek makulátlan tornadresszén a legapróbb izzadságfoltot sem lehet felfedezni. „Az olimpia alig negyvenkilós Lolitája, ez a tizennégy éves, fiús alkatú iskolás lány minden szempontból tökéletes" – írják. Az emberek közelről akarják látni ezt a varázslatos, féktelen lendületű, ragyogó jelenséget. Szeretnének megfeledkezni a maguk lusta hormonjai által vezérelt szervezetükről. Mindenki arra vágyik, hogy megközelíthesse, megérinthesse, Nadiát egyre szorosabb vágyspirál veszi körül – de már vége is, a gerendagyakorlata mindössze kilencven másodpercig tartott. Járványként terjed az iránta való rajongás. A jegyüzérek száz dollárért árulják az eredetileg tizenhat dolláros jegyeket a döntőre, mert mindenki látni akarja a román kislány akrobatamutatványait, amelyeket nézve sokan arra gondolnak, hogy a túlságosan könnyű és légies Nadia a leugrás után nem is fog földet érni. És amikor nekifut, ahogy előre-hátra lendülő könyökével hajtja előre magát, hogy megkezdje ugrássorozatát, fehér tornadresszbe bújtatott feszes teste tökéletes gépezetnek tűnik, amely a nemi érést elkerülve megragadt egy felsőbbrendű, csodálatos, nemi jelleg nélküli gyermekkorban.

Az emberek immár más szemmel nézik a dolgokat. Nadiával valami új kezdődik. A többi tornászlány hirtelen selejtesnek, az ideál megcsúfolásának tűnik. A valóságosnál jóval nagyobbnak látszik a korkülönbség Nadia és azok között, akiket most már úgy neveznek: „a többiek", és akik abban a pillanatban, amikor a gyermek felmegy az emelvényre,

idegesen igazgatják a dresszüket, igyekeznek a szövet alá rejteni a feneküket, eltakarni azt a sok, immár oda nem illőnek, sőt nevetségesnek tűnő húst. Hirtelen túl mélyen kivágottnak és talán túl szűknek is érzik a tornadresszüket ahhoz, hogy el tudja rejteni keblüket, amely meg-megrezzen, ahogy nekifutnak az ugrásnak. Mindezek, a csípő és a keblek – magyarázza egy szakértő az ismétlés alatt – lelassítják a forgást, nehézkessé teszik az ugrásokat, a nőies alkat tehát hátrányt jelent. Ljudmila már „túlságosan nő". Egy napilapban megjelent fotón egyenesen aránytalannak tűnik a kis román nimfa mellett, ami pedig Olgát illeti, ő tényleg zavarba ejtő látvány. Román riválisa felmagasztosulása után a kamera elidőzik alakján, holtsápadt arcán. Nem, Olga nem egyszerűen fáradt, hanem elhasznált: húszéves, majdnem huszonegy – és hallani lehet a stúdióban ülő riporterek nevetését –, egy öregasszony, akit már teljesen elhasználtak...

Mások összevonják a szemöldöküket: azért adjuk meg nekik a tiszteletet. Azért Ljudmila mégiscsak a torna nagyasszonya, egy csodálatos hölgy. És Olga is, ez a hajdani tündér – egy napon Nadia is átéli majd ugyanezt. Ebben a pillanatban a kamera ráfókuszál a hüvelykujját idegesen rágcsáló román kislány arcára, és ekkor a riporter azt mormolja: „Milyen kicsi az ujja..."

Közjáték

Bukarest, 1989. október

Homlokát a busz ablakának támasztva egy pillanatra elábrándozik, a busz megáll, ellenőrök szállnak fel. Nadiának nincs jegye, de magabiztosan újra közli a fiatal ellenőrrel, aki elsőre bizonyára nem értette: „Nadia Comăneci. Én vagyok az, Nadia." Ám az ellenőr nem emeli fel a fejét, csak ír tovább, felírja a büntetőcédulára ennek a hideg buszban egyedül ülő barna hajú nőnek a keresztnevét és a vezetéknevét a bírság összege fölé. Végül az odaérkező kollégája veszik ki a kezéből és tépi el a szürke cédulát.

Ezt az anekdotát Nadia több életrajzírója is idézi, némelyikük hozzáteszi, hogy ez volt az utolsó csepp a pohárban, Nadia ekkor döntötte el, hogy megszökik az országból.

Bécs, 1989. december
Az Egyesült Államok nagykövetsége

„Kész őrület volt. Hihetetlen. Tudtuk, hogy néhány napja megszökött, és eltűntnek nyilvánították. Bejött a követségre, vagyis bejött egy fiatal, rövid hajú, farmert viselő nő, először azt hittem, egy fiatal férfit látok. A recepción voltam, ő odalépett

a pulthoz – soha nem fogom elfelejteni, komolyan mondom, most is beleborzongok, ahogy mesélem, annyira csodáltam őt, a lányom imádta, a montreali olimpia után folyton Nadiát játszott a kertünkben.

Csak ennyit mondott: »Nadia C. vagyok. Politikai menedékjogot kérek.«"

Los Angeles, 1990. január 24.
Beverly Hills Hotel

Közelkép a csillogó fekete harisnyába bújtatott combokról, az egyszerű körömcipő talpa kissé már elkopott, Nadia a *Für Elise* néhány taktusát játssza a zongorán. Szemceruzával rajzolt, kissé remegő vonal keretezi a szemét, fuksziaszínű rúzsa elmázolódott a felső ajkán. Szeretett volna ott lenni, hogy ő maga ölje meg Ceaușescut, mondja hirtelen. Úgy tesz, mintha revolver volna a kezében, gyöngyházszínűre festett körmei megcsillannak: „Bumm! Bumm!", mondja a szemöldökét ráncolva.

Az újságíró int neki, hogy jöjjön oda mellé a hotelszoba széles ágyára, majd betesz egy kazettát a videomagnóba. Nadia megborzong. Nagyon egyenesen ül, hipnotizáltan nézi saját magát a Montrealban készült felvételen, nézi ezt a sápadt kislányt a képernyőn, aki éppen azt csipogja az elbűvölt felnőtteknek: „Nadiának hívnak."

Második rész

Oneşti–Bukarest

Leszállt az est, egész nap utaztam, busszal jöttem Bukarestből, az oneşti hotel, amelyben szobát foglaltam, kihalt volt, méretük alapján a szobák akár lakosztálynak is elmentek volna. Iuliana azt javasolta, hogy találkozzunk a szálloda halljában, aztán átmegyünk hozzá, mert a hotel szomszédságában lakik. Egy megkeseredett nőre számítottam, de Iuliana energikusnak, barátságosnak és gyakorlatiasnak bizonyult. Mindent előkészített, mintha minden perc számítana: kitett a konyhaasztalra egy, a kommunista korszakban kiadott, erősen retusált képekkel illusztrált könyvet meg egy fotókkal és újságkivágásokkal teli, az aranycsapat emlékét őrző nagy fotóalbumot.

„– Pontosan miről írja a könyvét, általában a román tornasportról vagy róla? Tudja, Nadiával óvodás korunk óta ismerjük egymást – mondja egy kettejükről hatéves korukban készült fényképre mutatva. – És nekem telefonált elsőként, miután megszökött az országból."

A fotóalbumban annak a filmnek a képkockáit látom, amit már majdnem egy éve, az írás megkezdése óta próbálok rekonstruálni.

A fiatal Béla és Márta, alig harmincévesen, egy csoport komoly arcú, miseruhát viselő gyermek társaságában egy osztályteremben. Béla és növendékei Párizsban, az Eiffel-torony lábánál.

„– Hogy is volt azon a párizsi tornagálán, Béla valóban erőszakkal tört be a Sportpalotába?"

Iuliana megvonja a vállát, és odanyújt nekem egy tányér almás süteményt:

„– A csapatot kettéosztották, én Rómában voltam, a Párizsban történtekről semmit nem tudok mondani önnek."

Egy fotón a tél örömeit élvező kislányok, Iuliana átöleli a szánkón előtte ülő, szélesen mosolygó Nadia derekát.

„– Tudja, ez fontos, jegyezze fel – tessék, itt egy toll, az öné rosszul fog –, Béla tanított meg síelni, és ő tanított meg úszni is. Amikor külföldön voltunk, ha volt valami látnivaló a közelben, elvitt minket oda, azt akarta, hogy műveltek legyünk. Ilyenkor magára vállalta az idegenvezető szerepét. Jóval több volt, mint egyszerű edző...

– Egy menedzser?

– Nem, apa. Milyen kár, hogy az amerikaiak megvásárolták... Ma már nincsenek meg az eszközeink ahhoz, hogy bajnokokat neveljünk ki, a magánbefektetőket nem érdekli a torna. Már nincsenek edzőink, sem orvosi eszközeink, amelyek lehetővé tennék a szabad szemmel nem látható sérülések észlelését és gyors ellátását, ez régen másképp volt. Meg aztán... Ki hozna manapság annyi áldozatot valamiért, amiért végső soron nem kap túl sokat? A 2004-es Európa-bajnoknőnk kénytelen volt árverésre bocsátani az érmeit egy tévés showműsorban, hogy vehessen magának egy apró garzonlakást, másokról a *Playboy*ban jelentek meg fotók... A mai lányok arról ábrándoznak, hogy topmodellé váljanak. Mi legyőzhetetlenek akartunk lenni. A fal leomlásakor minden megváltozott, még a tornászok számára is... Ma a versenyeken már a tízéves kislányoknak is ki kell cicomázniuk magukat. Flitterek, ajakrúzs, mélyen kivágott tornadressz – hogy szexisebben nézzenek ki.

Emlékszik a mi dresszeinkre? Azok nem ilyenek voltak. Tudja írni, nem beszélek túl gyorsan? Vegyen még egy kis süteményt. Még nem is kérdezett semmit Nadiáról, volna valami, ami különösen érdekelné?"

„– Igen" – felelem, amint sikerült közbeszólnom. Akkor aztán felteszem neki azokat a ügyetlenül megfogalmazott, kissé unalmas kérdéseket, amiket utazás közben összeírtam magamnak, és amelyekre Iuliana rövid és semmitmondó válaszokat ad. Úgy tűnik, semmi újat nem fogok megtudni tőle.

„– Még egy dologra kíváncsi volnék – folytatom a kérdezősködést azzal, ami már hónapok óta emészt. – Voltak-e Nadiának olyan közeli barátnői, akikkel a tornán kívül másról is beszélgetett? Ő senkit nem említett."

Iuliana rám mosolyog, egy ideig hallgat, aztán:

„– Talán amikor hétéves volt. Azután... hogy gondolja...?

– Azt akarja mondani, hogy azután már nem volt ideje erre? Vagy a többiek túlságosan irigyelték?"

Iuliana hevesen gesztikulálva félbeszakít, kezével mintha a szavaimat akarná elhessegetni magától:

„– Őt nem lehetett irigyelni, amit csinált, az túl... az messze a lehetségesen túl volt. Nadiához képest mi csak afféle piszkozatok voltunk. Annyi cikket olvastam róla, és mindegyik az eredményeit emelte ki, de hát minden sportoló nyerni akar. Ő viszont... hogy is mondjam... ő ki akart emelkedni... Ahogy mondtam, mi mind csak piszkozatok voltunk, és nem az érmekről beszélek... Talán önt is ezért érdekli Nadia, nem?"

Aztán anélkül, hogy a válaszomat megvárná:

„– A legjobban az döbbentett meg, hogy a szülei nem jöttek be az iskolába a trimeszter végén, hogy beszéljenek Bélával. Nadia ült ott egyedül Bélával szemben. És dacolt vele. Béla imádta. Az embernek néha az volt a benyomása, hogy Nadia

mondja meg, mit kell csinálniuk, és nem fordítva! Nadia nem tett semmit azért, hogy másokkal megkedveltesse magát. Amikor kicsi volt, ezt a szemére is vetették, mire azt mondta, hogy minden erejét arra kell fordítania, hogy megküzdjön a szörnyekkel, de nem igazán tudom, mit értett ezalatt. De... ön szoros kapcsolatban volt vele, gondolom, mindezt már tudja."

Egy ideig szótlanul ültünk, csak néztük egymást fáradtan a meglehetősen sötét szobában. Iuliana rám mosolygott.

„– El kell mennie megnézni a tornatermet és a szobrot – mondta, amikor feláltam –, szerettem volna én magam megmutatni önnek a termet, de sajnos ma szombat van, és a gyerekek már nem edzenek a hétvégén, nekünk persze még a hét minden napján volt edzésünk."

Elköszöntünk egymástól, Iuliana megígérte, hogy e-mailben elküldi nekem az almás sütemény receptjét.

Másnap reggel követtem a Iuliana által kijelölt utat, végigsétáltam a kavicsos folyóparton, elhaladtam a buszmegálló mellett. „Az edzés után annyira kimerültek voltunk, hogy bár Nadia csak háromszáz méterre lakott a tornateremtől, nem volt ereje gyalog hazamenni." Egy bronzszobor jelezte a park bejáratát, a fű és az ég között két, a talpával egymásnak támaszkodó, kézen álló kislány, és alattuk hét név a márványtáblába vésve, az immár felnőtté lett, hajdani gyermekkatonák emlékműve.

A tornacsarnok úgy nézett ki, mint egy nagy, alvó teknős, a homlokzat azúrkékjét rombusz alakú ablakok törték meg. Körbejártam az épületet, aztán felbukkant egy kertész, és távozásra szólított fel.

Ezután egy hetet Bukarestben töltöttem. Találkoztam három újságíróval, közülük ketten tudósítók voltak a montreali olimpián. Beszéltem egy íróval is. Mindenki további

személyeket ajánlott a figyelmembe. „Figyelj, ismerek valakit, aki..." Ellátogattam különböző ünnepségekre, beszélgetésekre, piknikekre és bárokba, mindenki csodálkozott, hogy milyen kellemesen meleg április köszöntött ránk, vendéglátóim tisztelettel beszéltek a könyvemről, arról, hogy milyen szép témát választottam, és a legtöbben olyan anekdotákat meséltek nekem, amiket már ismertem. Nem voltak kérdéseim, amiket feltehettem volna, mert már nem nyomoztam. Szerettem volna írni Nadiának, hiányoztak a beszélgetéseink, de amikor megpróbáltam, a leveleim egy bűnbánó szerető mentegetőzéseire hasonlítottak: láthatja, nem tudok meg semmi olyat, amit szeretne homályban hagyni, szóval nem csalom meg. Ellentétben azzal, amit Nadia gondolt, valójában nem arról volt szó, hogy megpróbáljam feltárni azt, amit ő elhallgatott előlem, egyszerűen csak másoktól is hallani akartam a történetét, torzításmentesen.

Róttam Bukarest villamossínekkel barázdált utcáit, a házak között leszállt az est, puha, fekete tömegével szemben nem sokat ért az a néhány, sárgás fényű utcai lámpa, a hepehupás járdák sötétségbe burkolóztak. Sétáltam a hatalmas körutakon az 1970-es években épült, fakó homlokzatú épülettömbök között, majd kijutottam egy tágas térre, amelyet szinte teljesen betöltött egy óriási, ám majdnem teljesen üres H&M áruház, egy pópa ült a járdán, és egy hamis kövekkel díszített kis serleget nyújtott a járókelők felé, lábánál egy kis tábla: „Segítsenek!" Annyira szimbolikusnak tűnt ez a kép, hogy arra gondoltam, ezt a pópát direkt az én kedvemért ültették le ide. Feljegyeztem mindent, amit láttam, aztán a körúton átvágva nyugodt kis utcák sűrűjébe kerültem, amelyek rácáfoltak a városközpont liberális hangulatára. Mintha valami biztonságos menedékhelyre

értem volna. Nagyon különböző házak sorakoztak szorosan egymás mellett, a helyenként bádoglemezekkel megerősített kerítések mögött apró udvarokat láttam, a levegőben füstszag érződött, valahol éppen a lehullott leveleket égették el, egy kisfiú egy szárítókötélre akasztott szőnyeget püfölt a porolójával, a távolban egy kakas kukorékolt. Számomra megfejthetetlen feliratú cégérek alatt sétáltam el, de az üzletek kirakatát megvizsgálva láttam, hogy órások, porszívó- vagy babaszervizek, borbélyok, varrónők és rőfösök boltjai vagy műhelyei mellett visz el az utam. A kóbor kutyák napközben az üzletek ajtajában vagy az út menti virágágyásokban aludtak, este pedig összegyűltek az autókkal teli sugárutak járdáin, hogy aztán óvatosan jobbra-balra nézegetve vágjanak át az úttesten.

Soha nem beszélt nekem a bukaresti fákról – akár ezzel a semleges mondattal is kezdhettem volna a Nadiának írt levelemet; itt akadnak olyan fák, amelyek egy-egy lakatlan ház tetőjén keresztül törnek a magasba, a járdák repedéseiben fű zöldell, a saját árnyékuk fölé hajló fák dús lombja egyre terjeszkedik. Szilfák, orgonafák, tölgyek, fűzfák, kőrisfák, jegenyék, juharfák, hársak és gyertyánfák uralják a teret és az időt.

Azt sem mondta nekem soha, hogy itt semmi nincs elrejtve, nálunk, Nyugaton a kábeleket betemetik a földbe, a homlokzatokat bepucolják, hogy jól mutassanak, az úttestek simák és frissen aszfaltozottak; itt a villamosvonalak mentén rejtélyes kábelkötegek himbálóznak az ég alján.

Céltalanul kószáltam a városban, a találkozókra is mindig gyalog mentem, mindent buzgón feljegyeztem. A Dâmbovița fölött átívelő híd mellvédje jó kétméteres szakaszon leomlott, de erről semmiféle tábla nem tájékoztatta a gyalogosokat, úgy tűnik, itt nem aggódnak túlzottan a biztonságukért. Bukarestben nincsenek olyan digitális kijelzők, amelyek figyelmeztetnék az embereket a másnap várható nagy hőségre, és arra biztatnák őket, hogy igyanak sok vizet. A járdák aszfaltján ásító lyukak valóságos kráterek voltak, amiket a járókelők rutinosan kikerültek, miközben a mobiljukon beszélgettek valakivel. Figyeltem az egyik szupermarket pénztáránál a sorban előttem álló fiatal párt, a szakállas fiú egy Paul Smith pólót viselt, a feketére festett haját lófarokba összefogó lány – hatalmas szempillák, tökéletes arcbőr és ceruzával kihúzott szemöldök – kifejezetten szép volt, s ezt láthatóan ő is tudta, karcsú ujjai szinte szaladtak okostelefonjának a képernyőjén. Ő és a szakállas már az ajtóhoz értek, amikor a pénztárosnő odakiáltott nekik, kezében a visszajáró apróval, amit a pár nem vett el tőle. A pénztárosnő döbbent és keserű arccal bámult az újgazdag fiatalokra, aztán a pénzre meredt, mintha nem tudná, hogy akkor most kié is ez a maréknyi apró, amit otthagytak neki.

Egyes találkozóimra kovácsoltvas kapukon át megközelíthető, szép viktoriánus házak földszintjét elfoglaló, divatos kávéházakban került sor, színes égőkkel díszített kertjeik tele voltak jól öltözött fiatalokkal. Az egyik ilyen kávéházat retro stílusban rendezték be, a kommunista korszakot idéző bútorokkal és relikviákkal teli intézményben állandóan régi úttörődalok szóltak a hangfalakból. Egy Zara és egy Bershka butik közé beékelődött templomból egy pópa hangszórók által felerősített hangja áradt ki a motorzajtól hangos utcákra, odabent, a templomban vöröses fények világították meg az aranyozott ikonokat, amelyeket a hívők sorra megcsókoltak; egy öregasszony, kezében ronggyal és egy valamilyen ablaktisztító folyadékot tartalmazó flakonnal, időnként odalépett a Szent Szűz üvegre festett portréjához, és letörölgette. Fejkendős nők néhány adományt helyeztek el az asztalon, egy *cozonac* nevű briósfélét, kemény tojásokat és nejlonzacskóba burkolt étolajas

üvegeket. Egy Miki egeres zacskóban annyi ajándék volt, hogy a zacskó leszakadt füle rálógott Krisztus homlokára.

Jól öltözött, furcsán kimért modorú öregurak álltak a járdán a portékájuk mögött, emitt egy francia nyelvű Verlaine-kötet, amott egy, az 1970-es években gyártott fürdőszobai mérleg és néhány elem. Mások az autójuk nyitott csomagtartója mellett álldogáltak, amelyben a gyümölcsöskosarak, kaporcsokrok, padlizsánok és paprikák mellett cipők, vécépapír-gurigák és szögek is voltak. Elindultam a hajdani Ceauşescu-palota felé, közelinek tűnt, de minél többet mentem, annál inkább távolodott tőlem. Megemlítettem ezt a furcsaságot azoknak, akikkel találkoztam, mert érdekesnek találtam ezt a megfigyelést, de ők csak megvonták a vállukat, mindannyian megtapasztalták ezt, a palota elképzelhetetlenül, felmérhetetlenül nagy. Kérdésemre, hogy miért nem bontják le, bosszús pillantásokkal válaszoltak, ha mindent el akarunk hallgatni, nem marad múltunk, mondták mindazok, akik még gyermekként tanúi voltak a palota felépítésének. Érdekes, tették hozzá, hogy az idősebbek nem tudják elviselni, amikor a szép gyermekkori élményeinkről beszélünk.

Egyik este eltévedtem, és sokáig bolyongtam egy utcatáblák nélküli, kicsit félelmetesnek tűnő városrészben, ahol fák nőttek ki a kerítésekből és a repedezett betonból, és ahol, mint kíváncsi törpék, utcagyerekek figyelték bizonytalan lépteimet. Megálltam, hogy megnézzek egy térképet, többen megszólítottak angolul vagy franciául, felajánlották segítségüket, és végül hosszasan elbeszélgettünk, pedig nem ismertük egymást. Már kezdtem ráérezni a dolgokra, tudtam, mit fogok hallani, azt, hogy azelőtt, „minden más ellenére", azért mindenkinek volt munkája és lakása, nem voltak munkanélküliek. Azelőtt az üzletekben nem volt semmi, ma minden van, csakhogy az

embereknek most nincs pénzük, hogy bármit is megvásárolhassanak. Akkor hát melyik a jobb rendszer? – tették fel nekem a keserű egyenletként megfogalmazott kérdést. Aztán felhívták a figyelmemet az 1989-es forradalom emlékére szervezett nagygyűlést hirdető plakátra.

„1989-ben az emberek talán azért adták az életüket, hogy több Coca-Colánk és McDonald's éttermünk legyen? Azért adták az életüket, hogy a Nemzetközi Valutaalap rabszolgáivá váljunk? Azért haltak meg, hogy mi egyre messzebbre meneküljünk el ebből a Romániából, amely nem képes méltó életet kínálni nekünk? Azért haltak meg, hogy sok ezer idős ember az utcára kerüljön és megfagyjon? Azért haltak meg, hogy az ortodox egyház egy virágzó vállalkozássá váljon, amely egy fillér adót sem fizet az államnak? 1989-ben az emberek a szabadságunkért adták az életüket. Ez volt az ő karácsonyi ajándékuk számunkra. Hol van most ez az ajándék? Mit kezdtünk ezzel a szabadsággal? Levittük a pincébe, vagy épp csak annyira figyelünk rá, mint egy már többször látott régi tévéműsorra?"

Egy születésnapi ünnepségen kimondtam az ön nevét, erre mindenki felállt, mintha hirtelen felbukkant volna köztünk a fehér tornadresszében; a társaság tisztelettel adózott a feledhetetlen tíz pontnak. Késő este néhány harminc év körüli, kissé részeg nő elkezdett úttörődalokat énekelni, ezeket még az általános iskolában tanulták, és most kicsit zavarban voltak: ennyire szeretik ezeket az Elvtárs tiszteletére írt dalokat? Egy selymes hajú fiatalember fájdalmasan felsóhajtott – *communişti* –, és többször is keresztet vetett.

Csodálni ezt az opportunista nőt, aki Ceauşescu fiával hetyegett... és ahogy megszökött a titkosszolgálat segítségével, maga mögött hagyva mindent... őszintén, miért kell róla

könyvet írni? – vetette oda nekem dühösen, anélkül hogy rám nézett volna, miközben a mellette ülő nő a fejét csóválva, a fülét befogva korholta: elég ebből, hallgasson, maga átkozott, maguk mind átkozottak, akik megpróbálják beszennyezni a csodálatos gyermekkorunkat! Hogy beszélhet így a mi Nadiánkról, aki annyi örömet szerzett nekünk?

Hajnalban már sokadszor tettem fel a kérdést: „Milyen volt itt az utolsó években?", mármint az 1980-as években, amikor még mindannyian gyerekek voltak, és ők egymás szavába vágva kezdtek el beszélni, mintha mindegyiküknek nagyon fontos volna, hogy elmondhassa a maga verzióját a kommunizmus utolsó éveiről.

Az egyik lány fintorogva hallgatta, ahogy felidéztem a kegyetlen elnöki rendeletek egész sorát. „Mindez igaz, de... Mivel annyira biztosak voltunk benne, hogy itt soha nem lesz semmiféle változás, felkészítettük magunkat arra, hogy így kell élnünk, ki kell bírnunk, kialakult bennünk egyfajta éberség, egy pillanatra sem felejtettük el, hogy amit a szánkba adnak, az nem igaz. Igyekeztünk megőrizni magunknak egy darabnyi, az állam hatókörén kívül eső életet. A kommunizmus? De hiszen abban senki nem hitt, még a securitatésok sem! Most meg... mindenki hisz az új rendszerben. Ezt akarják! Mindenre készek, hogy bejussanak az Európai Unióba, térden csúsznak a szent Liberalizmus előtt, este 11-ig dolgoznak, és mindezt miért? Már hat éve nem voltam nyaralni! A szüleim Ceauşescu idején többször is eljutottak a tengerhez, a hegyekbe, rendszeresen jártak étterembe, koncertekre, cirkuszba, moziba, színházba! Mindenki nagyjából ugyanannyit keresett, de az árak alig változtak! Folyton féltek, ez igaz, féltek, nehogy meghallja valaki, hogy tiltott dolgokról beszélnek, ma viszont mindent ki lehet mondani, gratulálok, csak éppen senki nem hall meg minket... Azelőtt nem engedték, hogy elhagyjuk az országot, ma pedig senkinek nincs elég pénze arra, hogy külföldre utazzon... Ó, a politikai cenzúrának már vége, de semmi gond, mert azt most a gazdasági cenzúra helyettesíti! Ez az álliberális rezsim, amelyik úgy tesz, mintha kényeztetne minket, de valójában megmérgez, és az emberek beveszik ezt a mérget, mert igazából nem tűnik ellenséges dolognak, végül aztán elkezdenek hinni benne, és mire észbe kapunk, megnézhetjük magunkat! Kifosztanak minket! A kommunizmus tönkretette az országot? Ma viszont kanadai nagyvállalatok űzik el a falvaikból a lakosokat, arra készülnek, hogy felrobbantsák a hegyeinket, hogy kitermelhessék a palagázmezőinket, s teszik mindezt a román kormány áldásával, a megkötött szerződésre hivatkozva! Ceauşescu lerombolta a fővárost, mondják a szüleink. De ma éjjel, hajnali négykor – mert félnek a tiltakozóktól – egy vállalkozói csoport leromboltatott egy régi vásárcsarnokot, Bukarest egyik történelmi műemlékét... És mit építenek majd a helyére? Egy szupermarketet vagy egy irodaházat. Mi is valójában az önök társadalmi modellje? Hogy az emberek éhen halnak az utcán vagy belehalnak a magányba a lakásukban? A hitelből megvásárolt unalom? Sikeresnek lenni, érvényesülni, befutni? Hol látunk ilyet? Elegem van abból, hogy irigyelnem kell önöket, ezt a nyugati álmot, ó, ezek a szerencsétlen kelet-európaiak, akiket önök folyton a maguk csodálatos demokráciájával traktálnak, rendben, köszönjük, megértettük a leckét!"

„Kérem, ezt is írja le: akkoriban senki nem nézte azokat az idióta hazafias műsorokat a tévében, az emberek elmentek otthonról, odakint éltek, nem úgy, mint most, amikor mindenki begubózik a lakásában, együtt jártunk le vidékre, írja csak le, a boltokban kevés áru volt, de most... tizenötféle kávé? Minek?

Önfeledten énekeltünk, táncoltunk, zenéltünk... ezt is leírta?" – kérdik aggodalmasan, mert nyoma kell hogy maradjon ennek a szóáradatnak, ne csak a szüleik keserű szavait, ne csak az ő szörnyű verziójukat jegyezzem fel, az élelemiszerjegyeket, a besúgókat, a hideget, a félelmet. Leírtam hát mindent, a várost, az embereket, az országot, a szavakat, mintha lett volna bennük valami fontos, egyre csak jegyzeteltem. Minden eladó ezzel fogadott, amikor beléptem boltjába: *spuneţi!* (mondja!), de én ezt úgy fordítottam le magamnak, hogy *vallja be*, mondja el, amit el kell mondania, szüntelenül erre gondoltam. Vajon Nadia elmondta nekem, amit el kellett mondania, és én vajon meghallottam? Sok jegyzetet készítettem erről az országról, amely megteremtette és felmutatta önt, és amelyet ön 1989. november 28-án elhagyott.

Kitölteni a homályt

Hacsak nem a 26-áról 27-ére virradó éjjelen történt ez.

„– És azt tudja, hogy november 29-én és 30-án egész egyszerűen eltűnt valahol Magyarország és Ausztria között?" – kérdezi tőlem P. egyik közeli ismerőse (a férfit csak nevének kezdőbetűjével jelölöm, mert ő „ma már nem kíván beszélni erről az ügyről"), aki láthatóan örül, hogy megoszthat velem néhány félhivatalos információt. Erről a bizonyos P.-ről egyébként sokan állítják, hogy ő volt a szökés kitervelője, és ő vette rá Nadiát, hogy hagyja el az országot, ahol már nincs jövője.

Már két éve ismerte ezt a férfit. Nem, csak egy éve. Az Egyesült Államokba érkezése után adott interjúiban Nadia kijelentette, hogy néhány hónappal a szökése előtt találkozott először a férfival.

Miért kell szerepelnie ebben a könyvben ennek a román származású, de akkor már jó tíz éve Floridában élő férfinak, aki egyik bukaresti látogatása során egy estélyen találkozik a hajdani tornásznővel, és megérteti vele, hogy segíteni tudna neki? Általában senkit nem érdekel, hogy kik működtek közre egy híresség szökésében. De lehetséges, hogy ennek a gépi pontossággal működő testnek mindig szüksége van egy menedzserre, mindig kell valaki, aki megmondja Nadiának, hova menjen, milyen kézmozdulatokat tegyen? Képtelenség azt gondolni, hogy Nadia egyedül hozna meg egy döntést?

P. elfoglalja az üresen maradt helyet, és most ő irányítja a hajdani kislányból lett marionettbábut, kitölti a homályt, és végül annyi mindent tesz érte, hogy Nadia C. szökése kapcsán a média világszerte azt találgatja, vajon miféle kapcsolat köti – vagy nem köti – a tornásznőt P.-hez.

Amikor találkoztunk Oneştiben, Iuliana mesélt nekem arról a telefonhívásról, amit akkor kapott hajdani csapattársától, amikor a hatóságok Comănecit eltűntnek nyilvánították.

„– Nem szólalt meg azonnal, először csak a légzését hallottam. Aztán suttogva azt mondta: »Halló? Én vagyok.«

– Mit akart?

– Semmit... Azt hiszem, egyszerűen csak hallani akarta a hangomat, egy barátnő hangját. Sírtam, nem tudtam abbahagyni a sírást... Az újságok csak akkor írták meg, hogy elszökött. Rettegtem, hogy a Securitate esetleg elfogja, és megölik, egyre azt ismételgettem: hol vagy, hol vagy, Nadia? Megígérte, hogy majd újra hív, aztán letette a kagylót."

1989-ben egy francia újságíró ezzel zárta a Nadia szökéséről szóló cikkét: „Nadia bizonyára kapcsolatba lépett egyik volt csapattársával, hogy megerősítést kapjon tőle a döntéséhez, hiszen, mint tudjuk, Nadia úgy váltogatja a véleményét, ahogy a tornadresszét."

Szuper-szuper C

„– Ne legyen olyan, mint mindenki más, ne akarja nekem megmondani, hogy akkoriban mit kellett volna mondanom vagy tennem!" – fortyan fel Nadia egy napon, amikor a szökéséről beszélgetünk, és én ügyetlenül félbeszakítom, hogy megkérdezzem tőle, valójában mi volt P. szerepe az ügyben.

„– Akkoriban azt hittem, ha követem az utasításokat, ha rábízom magam a... felelősre, jobb esélyeim vannak a túlélésre."

Egy pillanatig habozik, mielőtt kimondaná a „felelős" szót, és mivel rákérdezek, hogy a csapatért „felelős" edzőkről beszél-e, pontosítja:

„– Nem, ez egy általános kifejezés, egy férfit, egy személyt jelöl." Ez a beszélgetésünk oldottabb hangulatban fejeződik be, mert felidézünk egy róla készült videofelvételt:

„– Ezek szuper C elemek. Rettenetesen kockázatosak. Olyan elemek, amiket senki nem tudott, vagyis inkább nem mert megkísérelni.

– Egyetlen nő sem abban az időben?

– Egy sem. És egyetlen férfi sem."

A hangszín, november 29-én, azon a napon, amikor Nadia megszökött

Vajon hányan vannak olyanok az országban, akik titkos rituálékat végeznek el esténként? Elrakják az elmosogatott edényeket, lefektetik a gyermekeiket, teát főznek, és elrendezik a székeket a konyhában azon barátaik fogadására készülve, akiknek nincs rádiójuk. Suttogva fogadják és ültetik le a vendégeket, akik a teához a cukrot is csak kézjelekkel kérik el egymástól, miközben a házigazda fülét a tranzisztoros rádióhoz szorítva keresi a Szabad Európa Rádió frekvenciáját. Néha a szomszéd lakásból is átszűrődik a tiltott rádióadó jellegzetes, sercegő hangja, ilyenkor másnap a lépcsőházban találkozó emberek szívélyesebb szavakkal üdvözlik egymást, hiszen mi, akik hallgatjuk ezt a hangot, összetartozunk. Mi, akik hallgatjuk ezt a hangot, ezt az utolsó életjelet, mi, akik hagytuk, hogy elborítson minket az Elvtárs tragikusan ostoba nacionalista szövege meg a „világ legkiválóbb vezetőjét" ünneplő ódák és dicshimnuszok tömege.

Csak az éjszaka marad nekünk, és ez a hang, hogy visszatérjünk az értelem birodalmába, keserű szájízzel, hiszen még a rádiót sem merjük egy kicsit hangosabbra állítani, nem merjük elhagyni az ebben a paranoiás csendben kijelölt helyünket. Mi, akik egy néhány hónapja elérhetővé lett, ellenállásra buzdító külső világ néma, éjszakai szemlélői lettünk, nők és férfiak együtt, anélkül hogy valóban egymásra találhatnánk. A konyhánkból követjük figyelemmel a Történelmet, izgatottan és keserűen, mintha a többi kommunista országból érkező hírek – hogy a Szolidaritás szakszervezet bekerült a lengyel kormányba, és hogy néhány hete megtartották az első szabad választásokat a Szovjetunióban és Magyarországon – mindegyike csak megerősítené bennünk a bizonyosságot, hogy nálunk viszont soha nem lesznek változások. Itt ülünk majd az első sorban, ezeken a jéghideg, ólomsúlyú székeken. Tisztelettel hallgatjuk a többiek előrehaladásáról szóló híreket, ezt a csodálatos lármát, figyeljük a vidám kiáltozást, az örömkönnyeket, amikor a berlini fal ledől.

Szó nélkül összenézünk a konyhában, és elkerekedett szemmel igyekszünk mindannyian elképzelni, ahogy a fal szó szerint „ledől". Bosszankodunk, mert a hang túl sok részlet fölött siklik át. Mit tesznek a katonák, eldobálják a fegyvereiket? Rosztropovics egy széken vagy egy kis asztalkán ülve adott rögtönzött koncertet a fal tövében? Szeles ott az idő? Vagy havazik? Lehajtott fejjel, a hideg konyhakőre meredve, a magány súlyától görnyedten hallgatjuk, amint a hang felolvassa a nevük elhallgatását kérő román ellenzékiek leveleit, amiket babákban, vázákban, csokoládésdobozokban csempésztek ki az országból, s juttattak el a rádió székhelyére. Hallgatjuk ezeket a sürgető szavakat, amelyek az utóbbi időben megszaporodtak, és egymásnak felelnek.

Mindehhez, vagyis 1989 teléhez képest vajon mennyire fontos egy utolsó „ugrás" története?

Tény, hogy 1989. november 29-re sokan emlékeznek, mert ekkor először a hang hibázott. A Szabad Európa Rádió híres hangja nem adta meg sem a dátumot, sem az órát, nem mondta be a műsor címét sem, hanem nagy sietve, a hírhez semmit hozzá nem téve közölte: *„A fugit Nadia. Nadia s'est enfuie. Nadia is gone."**

* Nadia elszökött (románul, franciául és angolul).

A fugit Nadia. Azok, akik imádták, elsiratják. Egy magyarországi erdőben talált, golyószaggatta holttestről beszélnek. Egy nő holttestéről, amit egy földműves halászott ki egy befagyott tóból. Meg a Ceauşescu fiúról, aki állítólag hajnalban megjelent azon a határállomáson, amelyiknél Nadia vélhetően elhagyta az országot. A falakon vérnyomok látszanak, senki nem tudja, mi történt a határőr katonákkal.

A kislány elment. Az emberek elszoruló torokkal előkeresik az újságokból kivágott régi fotókat, felidézik azt a charlestont, amelynek dallamára ez a nézőket elbűvölő és könnyekig megható, legyőzhetetlen gyermek bemutatta a gyakorlatát.

A kislány, akit a Securitate „Corinaként" tart nyilván, és akit megpróbál akár Magyarországon is felkutatni, miközben Nadia szüleit és közeli ismerőseit, akikkel a szökevény esetleg kapcsolatba léphet, különleges megfigyelés alá helyezik. Ennek a „népszerű sportolónak, aki nagyszerű eredményeit a fiatal tehetségeket felkaroló, s számukra különlegesen kedvező feltételeket teremtő országunknak köszönheti", semmi oka nem volt arra, hogy elszökjön, bizonyára külföldről jött ügynökök vették rá erre az ostobaságra.

Azok, akik azt gondolták róla, hogy eladta magát a hatalomnak, most igencsak meglepődnek, és becsülni kezdik Nadiát. Gondoljanak bele, ha Comăneci is elhagyta az országot, ő, aki mégiscsak privilegizált helyzetben volt... Tessék! Most itt maradtunk egyedül, bezárva. Az utolsó ember, aki elhagyja az országot, kapcsolja le a villanyt – mondogatják akkoriban a románok, és keserű mosollyal nyugtázzák a poén kiváltotta nevetést.

A nagy hajtóvadászat

Kétségbeesve keresem Nadiát *(L'Équipe)*

De hol van Nadia? *(Le Monde)*

1989. december 1.

Nadia nyomtalanul eltűnik, felszívódik. A dolog egyre rejtélyesebbnek tűnik. Mint azok a különös napok 1978-ban, amikor – jóllehet folyamatos megfigyelés alatt állt Bukarestben – szintén eltűnt, és senki nem tudta megtalálni mindaddig, amíg nem döntött úgy, hogy előjön rejtekhelyéről. Gyanús machinációk az idővel, a számokkal, lefagyó számítógépek, tanácstalan kurzorok. Minden dokumentum hangsúlyozza: valami sántít a Nadia C. szökéséről szóló történetben. Pontatlanságok, elhallgatott részletek, valahogy nem áll össze az egész. A Nadia szökésének körülményeiről felállított hipotézisemet elküldöm Mihaela G.-nek: ő 1985-ben hagyta el Romániát ugyanezt az utat követve. Mihaela néhány szót aláhúzva, egyes mondatokat kérdéssé átalakítva küldi vissza nekem a szöveget.

Nadia a november 26-ról 27-re, vasárnapról hétfőre virradó éjszakán hagyja el Bukarestet egy bérelt személygépkocsival, hat másik személy társaságában. P. egy határállomás közelében kiteszi őket azzal, hogy hamarosan újra találkoznak

Magyarországon. Csakhogy a csoport eltéved, és egy másik ponton, Mezşgyánnál lépi át a határt 28-án reggel 6 órakor. Comăneci szökéséről egy november 29-én 8 óra 36-kor érkező táviratból értesülnek. Ebben az áll, hogy Nadia vasárnap este indult el Bukarestből, a határ közelébe érve hat órán át gyalogolt a fagyos erdőben, és hétfőn hajnalban érkezett meg Magyarországra. Mi ez a 36 órás lyuk a történetben? A szökevények hogyan tudtak vasárnap este kocsit bérelni Bukarestben? És hogyan lehetséges, hogy a Romániából tíz évvel korábban elszökő P. hazatérése nem ébresztett gyanút a hatóságokban? Hogyan tudott Nadia – egy híresség, akit állandóan figyeltek, követtek – észrevétlenül eljutni a határ közelébe? Temesvár körülbelül négyszáz kilométernyire van Bukaresttől, lehetetlen, hogy útközben ne igazoltatták volna őket, főleg mert éjjel és egy bérelt kocsiban utaztak. És Nadia milyen pénzből fizette ki P.-t, aki fejenként ötezer dollárt kért a szökevényektől azért, hogy kijuttassa őket az országból, hiszen a lány alig százötven dollárt keresett havonta?

November 29-én riadót fújnak Bukarestben, és a Securitate Nadia keresésére indul. A magyar televízió délben bejelenti, hogy a tornásznő eltűnt abból a szállodából, ahova a rendőrség elszállásolta arra az időre, amíg a hatóságok eldöntik, hogy megkapja-e a menedékjogot. Azt beszélik, a Securitate rabolta el. A szálloda alkalmazottai viszont azt mondják az újságíróknak, hogy Nadia az előző napon távozott egy osztrák rendszámú gépkocsival. Egy meg nem nevezett tanú, aki egy osztrák étterem mosdójában találkozott vele, egyértelműen felismerte. Egy angol újságíró, aki magát Nadia „titkos imádójának" nevezi, meg van győződve arról, hogy a tornásznőt a CIA rabolta el.

Béla éppen Montreux-ben tartózkodik az amerikai tornászcsapattal, és természetesen felmerül a gyanú, hogy ő biztathatta szökésre Nadiát. Csak véletlen, hogy éppen Európában van – tiltakozik az edző. Vajon sajtónyilatkozatával – „Nadia tudja, hogy az a legokosabb, ha elmegy a berni amerikai követségre" – volt tanítványának akart üzenni? És Bernben a nagykövet miért hallgatott huszonnégy órán át, mielőtt végül közölte a sajtóval, hogy Nadia nincs a követségen? Talán azért, hogy időt hagyjon Nadiának az ország elhagyására?

Comăneci abban a ruhában érkezik meg New Yorkba, amelyben állítása szerint „kilométereken át gyalogolt a hóban". Milyen hóban? Az 1989. november 27-i időjárás-jelentés mínusz 3-7 °C-os hőmérsékletet és nyugati szelet jelzett, de hóról szó sem esett benne.

Ugyanúgy, mint amikor Nadia volt az egyetlen beszélgetőtársam, a tények most is bizonytalanná válnak, átláthatatlan halmazt alkotnak: mesélnek nekem egy tisztről, aki állítólag parancsot kapott, hogy tiltsa meg katonáinak a járőrözést éppen azon a helyen és abban az időben, amikor a szökevények csoportja átkelt a határon. Aztán itt van ez a volt határőr, Valerui C., aki kijelenti, hogy 1989. november 26-án egy altiszt közölte vele, hogy „hamarosan" személyesen találkozhat a nagy tornásznővel.

A történet utolsó szava

Kétségtelen – mondják nekem –, hogy a magyar titkosszolgálatok állnak az ügy hátterében. A K. Bélától kapott információk alapján szervezték meg mindent. Egy csapat magyar ügynök kísérte át Nadiát az erdőn és a határon.

A magyarok? Ugyan már! Az amerikaiak voltak! Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy Nadia szökése váratlan szerencse volt a nyugati titkosszolgálatok számára, amelyek szerették volna megbuktatni a Párt néhány nappal korábban megtartott XIV. kongresszusán vezetői tisztségében újra megerősített Ceauşescut. Egyébként azt, hogy a politika mennyire igyekezett kiaknázni ezt az eseményt, jól mutatja az a tény is, hogy az amerikai média ugyanolyan részletesen számolt be Nadia szökéséről, mint az éppen ekkor zajló máltai csúcstalálkozóról, amelyen Gorbacsov és Bush kijelentette, hogy „a hidegháborúnak vége".

Nadiáról álmodom, mulattat, hogy ennyire magába szippant ez az elbeszélés. De hogyan lépjek tovább a segítsége nélkül, hogyan meséljem el ezt az éjszakát, amikor Nadia ott caplatott a sárban, a fagyos erdőben? Ő, akit annyira idegesített az általam összegyűjtött hatalmas mennyiségű dokumentáció, és aki azt szerette volna, hogy ő legyen az egyetlen forrásom, most bebizonyítja nekem, hogy nélküle tehetetlen vagyok: nem

tudom elmesélni, hogyan lépett le a színről Nadia C, nem tudom leírni ezt a jól előkészített és habozás nélkül végrehajtott, egy arculköpéssel felérő szökést, ezt az Elvtársnak bevitt mélyütést. Nadia ellopta a történet utolsó szavát.

Ha jó talajgyakorlatot szeretnénk bemutatni, öt dologra kell ügyelnünk: először is a tornásznak biztossá kell tennie az ugrássorozatok utáni talajfogást. Nem szabad félnie a veszélyes elemektől, mert csak így kaphat magas pontszámot, de a félelem legyőzése egyben a balesetveszélyt is csökkenti. A tornásznak kitartónak, szívósnak kell lennie, mert ha a gyakorlat végére kifullad, nehéz helyzetbe kerül. Csak jól felkészülten szabad versenyeznie, hogy elkerülje a sérüléseket. És végül a tornásznak tudnia kell, hogyan „adja el" a gyakorlatát a bíráknak és a nézőknek.

Nadia C.

Végtelenre beállított fényképezőgépek

December 1., péntek
16 óra 40, Kennedy Airport

A tévé osztott képernyőjén jobbra Gorbacsov és Bush máltai kézfogása, balra a Pan Am 29-es számú járata, a repülőgép mozdulatlanul áll a kifutópályán, a hideg, szürke levegő miatt a kép kissé remeg. Egy csomó újságíró gyűlt össze a biztonsági korlát mögött – hol van Nadia? –, egy kis pont a kifutópálya végén, körülötte egyenruhás alakok, ez ő, az újságírók a nevét kiabálják, Nadia válaszként integet nekik, te jó ég, milyen rettenetes hőség tombolt azon az 1976-os nyáron, azon az éjszakán, amikor július 18-a hajnalán olyan türelmetlenül várták a sajtószobában annak a csodának a bizonyítékait, aminek nemrég tanúi voltak, a végre előhívott fotókat, a sosem mosolygó kislány fotóit. A látottaktól felvillanyozva sokáig ott maradtak a tévék előtt, nézték a visszajátszásokat a gyermek gerendagyakorlatáról, aztán néhány órányi alvás után előző szerelmeiket elfeledve ébredtek, megbabonázta őket Nadia fehér tornadressze, amelyet majdnem kiszúrt a kislány hegyes farkcsontja, amikor lehajolt, hogy bedörzsölje magnéziumporral azokat a bájos csuklóit.

Most már megcélozták a kameráikkal, de még túl messze van, és gyakran eltakarják őt a repülőtéri rendőrség és a határrendészet emberei. Óvatosan lélegeznek, nehogy megremegjen kezükben a fényképezőgép, és homályos legyen a kép; ez történelmi pillanat, távolságbeállítás: végtelen. Itt van! Kezében egy vörös rózsa. Nadia mosolyog. A szeme karikás, amit egy kevés, a szemhéjára kent kék festékkel próbál leplezni. Nem túl fotogén ezzel a nevető szájjal, amitől az orcáján lévő, a csípős hideg okozta piros foltok csak még nagyobbnak tűnnek. Megigazgatja a haját, hamvasszőke tincsei meglibbennek, aztán eltűnik a vakuk fényében és a neki címzett utasítások – egy kicsit balra! fordulj meg! – hangzavarában. Nevet. Még soha nem hallották a nevetését. Az ajka sápadt, gyöngyházszínű. Az egyik újságíró egy darab papírt nyújt oda a Nadia könyökét szorongató férfinak, aki nyilván rendőr, amaz szétnyitja a papírt, és a hatalmas lárma közepette odamormol valamit a tornásznőnek. Nadia bólint, és az elé tartott mikrofon fölé hajol. Dühös kiáltozás, tiltakozó füttyszó fogadja a bejelentést: az angol *Sunday Mail* épp az imént vette meg Nadia történetének kizárólagos jogát.

A reptéri terminálon megtartott rövid sajtótájékoztatón Nadia újra és újra leszögezi, hogy nem kíván beszélni szökésének részleteiről. És ki az a mellette álló férfi? Nadia vonakodva, habozva válaszol: egy barát. Aztán meggondolja magát: nem, egy... menedzser. Mindketten ugyanolyan kopott farmerdzsekit és nadrágot viselnek, mindketten komoran mosolyognak, Nadia egyfolytában a nyakában lógó, nagy szemű aranyláncot piszkálgatja. Rövid, zselézett, hátrafésült hajával úgy néz ki, mint egy rocker. Mellét eltakarja a dzsekije, akár fiúnak is elmenne.

Meglátogatja-e Bélát? Valószínűleg igen, feleli, mielőtt nagy vidáman belevágna egy angol nyelvű monológba: „Nagyon örülök, hogy itt vagyok Amerikában. Már régóta szerettem volna idejönni, de nem volt senki, aki segített volna ebben. Nyugodt életet szeretnék, de úgy látom, erre nincs sok esélyem" – fejezi be gúnyosan és bájosan. A sajtótájékoztató után beszáll egy rendőrautóba, amelyben már az új státusa nyújtotta biztonsággal foglal helyet: „az üldöztetéstől való megalapozott félelmekre" hivatkozó Comăneci megkapta a politikai menedékjogot. Az aznap esti híradóban a stúdióba meghívott K. Béla így kommentálja a történteket: „Féltem, amikor megtudtam, hogy Nadiát Magyarországon látták beszállni egy külföldi kocsiba, de azért bizakodtam, hiszen tudta, hogy az egyik amerikai követségre kell eljutnia. Most viszont nyugtalan vagyok, nagyon nyugtalan. Ki ez a P.? Becsületes ember, és segíteni fog Nadiának, hogy végre szabadon éljen, vagy talán most ő akar a... menedzsere lenni?"

És Nadia? Vajon mire gondol másnap a szállodai szobájában, amikor látja az újságokban az ügyetlenül kifestett arcáról készült közeli fotókat, és alattuk azokat a befejezetlen, három ponttal függőben hagyott mondatokat? „Az átváltozás... Mennyit álmodoztunk róla... Nadia... megváltozott."

Az első lövések

December 5.

„Sajnálom, túl sok riporter várt a Miami reptéren" – mondja Nadia, miután több mint két órát várakoztatta az újságírókat, majd hozzáteszi: „Azt, hogy az első igazi sajtótájékoztatómra a Hollywood City Hallban kerül sor, jelnek tekintem. Tudják, mit gondolok? Filmet fognak készíteni az életemről! És játszani fogok benne!" Egy újságíró a terem végéből kiabálja: „Ez itt a floridai Hollywood, kedvesem, nem a kaliforniai; ez nagyban megváltoztatja a jelek értelmét." A megjegyzést nevetés, taps és fütty fogadja. Nadia odafordul a mögötte álló P.-hez, aki most is ugyanazt a koszos farmerdzsekit viseli, mint két nappal ezelőtt, amikor megérkeztek New Yorkba, mindkettőjük ruháin érződik a sietősen elhagyott szállodai szobák, a nyugtalan éjszakák és a nehéz ébredések szaga.

Ó, rendben, mindegy... mi is a kérdés? Nadia zsebre dugja a kezét, mintha csak a szállodai szoba tükre előtt állna, a tévé képernyőjén Madonna a száját rosszallón összeszorítva végigméri a műsorvezetőket – *SO WHAT*, a maszturbálás nem bűn, ha valaki szűz akar maradni, az nagyszerű, ha meg prosti akar lenni, ahhoz is joga van –, Nadia fuksziapiros ajka is ilyen *SO WHAT*. Kihasználni a kedvező pillanatot. Élni a lehetőséggel. Hogy végre önmaga lehessen. Szabad és dinamikus ember,

aki újra kész szembenézni a világ összes kihívásával, miután leporolta magáról a kommunizmus rászáradt sarát, és...

„– Bocsánat, mi volt a kérdés?

– Azt tudja, Nadia, hogy P. nős, és négy gyerek apja?"

Nadia nagyon kecsesen kissé előrehajol, néhány másodpercig hallgat, megnedvesíti az ajkát, mert senki nem gondolt arra, hogy hozzon neki egy pohár vizet:

„– Na és aztán? Akkor mi van? *So what?*

Csak két szót mond nekik. Ő, aki már Montrealban is úgy megdöbbentette az észak-amerikai médiát a hallgatásával, a több száz felé nyújtott mikrofonnal dacoló némaságával, a zárkózottságával, az elutasító testbeszédével. Később aztán beszélt eleget, ó, igen, készségesen felolvasta a hivatalos beszédírók szövegeit, de a nyilvánosság előtt ekkor is csak úgy szólalt meg, ha a kezébe adták előre megírt beszédét. Nadia most mondja ki az első szabadon megválasztott szavait, miután úgy döntött, többé nem hajlandó a román rezsim diktálta szólamokat szajkózni. Valósággal kirobban belőle ez a két szó: So what.

So what – *lehet, hogy mondott még valamit, csak a nagy zajban az újságírók nem hallották:* „So what? P. nem a szeretőm, csak a barátom." So what – *Nadia ekkor még csak gyengén, kezdő szinten beszélt angolul, lehet, hogy nem értette a kérdést, de úgy érezte, valamit válaszolnia kell.*

Szükséges-e felidézni Nadia magyarázatait, amelyekkel a következő két évtizedben adott interjúiban előállt? „Tudtam, hogy nős, és hogy gyerekei vannak, de azt gondoltam, ez engem nem érint, azt mondtam magamnak: so what, *ő csak segített nekem a szökésben."*

Vagy talán helyesebb bemásolni ide a néhány hónapja készített jegyzeteimet arról a beszélgetésünkről, amikor Nadia elmesélte nekem a szökése körülményeit? Csak röviden, tömörítve írtam le a hallottakat, arra gondolva, hogy úgyis visszatérünk még erre a témára, és bosszús is voltam, mert soha nem tudtam elérni, hogy a beszélgetéseink során időrendben haladjunk. Jobbnak látom, ha most én írom meg Nadia szövegét, úgy, ahogy megmaradt bennem.

Jegyzetek Nadia szökéséről

„Indulás éjfélkor. Határányi gyaloglás. Zseblámpa, lehetetlen, erdő. SEMMIKÉPPEN nem szabad futni (lőnek a szökevényekre + kutyák), keze az előtte lépkedő vállán, hogy el ne veszítsék egymást. Nem gondolni arra, hogy golyót kaphat a hátába. Arra koncentrálni: életben kell maradni. Félig befagyott tó, a hidegtől elmerevedő térd, arra gondol, hogy meg fog halni, mert az előtte haladó pasasnak nincs semmi tájékozódási képessége (!). Észre sem veszik, hogy átlépték a határt, megállítja őket két magyar határőr, megtanult néhány magyar szót, de felismerik, beviszik őket, kihallgatás külön-külön, felkínálják neki a politikai menedékjogot, erre azt mondja: mindannyiunknak vagy senkinek (a torna hatása: csapatszellem?). A magyar rendőrség beleegyezik. De Magyarország = a Securitate túl közel van, át kell menni Ausztriába, másnap a fotója a napilapok címlapján: Romániában hivatalosan „eltűnt". 2 csoportra oszlanak, 2 autóval a határig, DE: az osztrák rendőrség véletlenszerűen ellenőrzi a kocsikat. Máshol kell átjutni, éjjel. Arra koncentrálni: életben kell maradni. Hat-hét órás gyaloglás, szögesdrót akadályok, vér, elbújni, hason feküdni a fűben, várakozni, P. betörte a kocsi egyik lámpáját, hogy felismerjék, aztán motel, ugyanabban a szobában alszanak

mindannyian, a földön, ünnep!! Amerikai követség. »Nadia C. vagyok.« Úgy néztek rám, mint egy kísértetre, gyorsan eljutni Amerikába / repülő két óra múlva. Rajta voltam egy listán: »különleges képességekkel rendelkező személyek«. Tízórás repülőút után megérkezés New Yorkba, sajtótájékoztató. Éppen elhagytam a családomat, botladoztam a sötétben a jeges vízben, szögesdrót akadályok, vérző sebek, alvás nélkül, golyó a hátamba bármelyik pillanatban. Kértem, hogy ne küldjenek vissza Magyarországra vagy Ausztriába egy olyan férfival, akit alig ismerek, a terem tele volt rendkívül izgatott újságírókkal, akik a nevemet kiabálták, az arcomba vakuztak. Sokkos állapotban voltam. Azt gondoltam, kapok majd egy remek munkát, hogy senki nem felejtett el, és csodálni fognak."

Nulla, nulla, pont, nulla, nulla

Vajon milyen beszélgetés zajlott volna le köztünk, ha elküldöm az alábbi fejezetet Nadia C.-nek? Ostoroztuk volna az 1989-es Amerika puritanizmusát? De akkor mit kezdtünk volna ezzel az ugyanebben az évben egy francia napilapban megjelent portréval, amelyben ezt írják Nadiáról: „egy kövér matróna, aki mihelyt nővé érett, kegyvesztett lett"?

A kislányok, akik annyira rajongtak érte, vajon nézik-e ezeket a tévéműsorokat, amelyekben a szereplők így viccelődnek: „Ceauşescu mindent leborotváltatott, kivéve a nők lábát! Nadia azért szökött meg, mert nem lehetett belőle edző. Nekem személy szerint semmi kifogásom nem lett volna ez ellen." (Ezt a Mitterrand-t játszó bábu mondta a* Bébète Show *1989. decemberi adásában.) Ezek a kislányok vajon figyelemmel kísérik-e a felnégyelésre ítélt Nadia C. sorsát, aki sosem mosolygott, és sosem mondott köszönetet azoknak, akiknek a dühe számokban és centiméterekben nyilvánul meg, és akik most azért dühösek, mert vágyaik és imádatuk tárgya kinőtte makulátlanul fehér 1976-os tornadresszét? A hajdani tündérből, aki csak arra vágyott, hogy aranyérmeket akaszthasson törékeny nyakába, ma már enyhe izzadságszag árad, a viselkedése botrányos, mondják. Ez igaz, de „a megjelenése még botrányosabb!", jelenti ki egy híres amerikai*

* Lefordíthatatlan szójáték: az *edző* szó (entraineuse) a franciában *konzumnőt* is jelent. – *A ford.*

újságíró. Mert valójában erről van szó: túl rövid és nem elég drága anyagból készült ruhák, rosszul felkent körömlakk, túl vörös rúzs és némi túlsúly. Hogy mi a bűne, azt a New York Times *így összegzi: „Olyan lett, mint mindenki más."*

Ezért aztán úgy is bánnak vele, mint mindenki mással.

Patchwork

(Los Angeles Times, New York Times, Newsweek, Orlando Sentinel, Times, Le Monde, Libération, L'Équipe, L'Humanité, Le Nouvel Observateur)

Egy szűzies kis manócska volt, megborzongtunk a gyönyörűségtől, látva azt az imádnivaló kézmozdulatát a gyakorlata végén, a haja úgy ragyogott, mint egy játék babáé, egészen más volt, mint azok az érzéki, telt idomú kamasz lányok, akiket Hollywood tucatjával szállít nekünk: egy hihetetlen lelkierővel bíró igazi kis vasangyal. A kis kommunista, aki az egész világot elbűvölte, vékony lábaival spiccelve fényt hozott az életünkbe egészen mostanáig, amikor is megtapos minket! Itt az ideje, hogy Amerika kijózanodjon, és elfelejtse Nadiát. Az emberben csak nosztalgia ébredhet, ha most látja őt: a kis Nadia már nem kicsi, és nem is egy... hogy is mondjam, hogy ne legyen sértő... nem is egy bombázó, aki megkaphatná a maximális 10 pontot. Politikai menekült. Azt mondják, ott náluk nincs se kávé, se bifsztek. Oké. De ilyesmi nem jut a mi szegényeinknek sem. Nem fogadhatjuk be az egész világ nyomorát (főleg, hogy jelen esetben nem is beszélhetünk igazi nyomorról, mert... milyen menekült az, aki a *Newsweek* szerint odahaza úgy élt, mint egy rocksztár, a személyzettel ellátott nyolcszobás villájában?). Megalkuvó módon belépett a Román Kommunista Pártba,

érződik rajta, hogy képtelen bármiféle valós ideológiai elköteleződésre. Küldjék vissza a hazájába az elkényeztetett hercegnőt, mohó és erkölcstelen nőcskékből már van itt épp elég. Az olimpiák Vesta-szüze mára a bulvárlapok szajhája lett, mindezt pusztán a szabadságvágyával magyarázza, miközben semmiféle megbánást nem tanúsít, *továbbá* – olyan, mintha Hófehérkét egy pornófilmben látnánk – szajha – ribanc – szurtoskata – kövér tehén – az ugrószőnyeg szajhája – vörös ribanc – festett hajú trampli – egy olcsó plasztikai sebész kezei közé került Barbie baba – a rémes sminkje, ifjúkori hajlékonysága már a múlté, most csak egy elhízott, vastag combú nő. Az év kurvája három héttel karácsony előtt! Köszönet az ajándékért! A *tökéletes* 10-esből egy egész tonna lett, egy tündérre emlékszel, és egy kövér és bárgyú nőt látsz viszont, akinek fogalma sincs arról, hogyan kellene jó képet kialakítania magáról a mi liberális gazdaságunkban. Elhasznált, közönséges és udvariatlan, köszönöm, kérem, ezeket a szavakat nem ismeri. Szállodai szobájában a növények elszáradtak, a tévé egész nap be van kapcsolva, konyhaművészete kimerül abban, hogy néha csinál egy nescafét. Nem úgy néz ki, mintha lenne agya. Pénzt kért az interjúért, azt beszélik, a *Life* magazin húszezer dollárt adott neki, de valószínűbb a kétezer. Valaki mesélte nekem, hogy Romániában találkozott az öccsével, egy szkinhed sráccal, aki valami fehérbor és hamisított Pepsi undorító keverékével kínálta, és megmutatta neki a Nadia utolsó születésnapjáról készült videofelvételt, amelyen a nővére kórosan sápadt, dagadt katonákkal táncol. Rengeteget dohányzik és iszik. Mióta ideérkezett, mást sem csinál, csak eszik, iszik és vásárol! Hajdan elbűvölt minket ez a kecses és hajlékony utcagyerek, most meg itt van nekünk egy középkorú, 28 éves, tekintélyes mellbőségű nő; ma minden porcikájáról a nők sajnálatos biológiai végzete

jut eszünkbe, az a pillanat, amikor a nők már szívesebben hordanak kényelmes cipőt, és L-es méretű ruhákat kezdenek vásárolni maguknak. Összegezve: Nadia, a pontszámod nagyon alacsony, az amerikai bírák hajlíthatatlanok!

A nagy szökésedért, amelynek során gyakorlatod nehézségi fokát emelve megküzdöttél a jéggel és a sárral: 8,5 pont. Ügyesen kúsztál-másztál!

A Szabadság-szobrot imitáló pózodért: legyen 6,5 pont.

A táncodért – „Szeretem a McDo éttermeket és a nagy autókat, Istenem, kérlek, intézz el nekem egy zsíros szerződést, hogy legyen pénzem mindenre": 9,5 pont.

Amiért egy másik nő férjének a hátán lovagolva érkeztél az Egyesült Államokba: kiléptél a szőnyegről. Nulla pont.

Ami a „sportos" öltözékedet illeti: tudjuk, hogy a világ külvárosából jössz, de azért az a koszos dzseki és az a dezodortól hónaljban kifehéredett póló azon a tündéren, aki sosem izzadt, nos, ez már nagyon durva!

A talajon még mindig jó vagy, ez nem változott... Gyerünk, kedvesem, tárd szét egy kicsit jobban a combjaidat, és gondolj Amerikára meg arra, amit ki tudsz húzni a szponzorokból (bár úgy tűnik, mostanság nehezen veszik elő a csekkfüzetüket). Hajrá: 10.

A jelenleg érvényes szabályok szerint

Egy pillanatra úgy tűnik, hogy vége, nem látjuk többé azt a magabiztos, dicsekvő lányt, akit annyira szerettünk, aki mindig kisiklott a kezünkből, aki sosem felejt el odaintegetni nekünk, mielőtt beleveti magát a semmibe. Megérkezése után néhány hónappal egy amerikai tévéműsorban Nadia dadogva könyörög kegyelemért: „Szeretnék mindent átírni, újra kezdeni. Amit mondtam, amit tettem, ahogy öltözködtem... Azt szeretném, hogy mindenki felejtse el a neccharisnyámat, a sminkemet, a kék szemfestékemet... A miniszoknyámat... én azt hittem, csinos vagyok benne. Jó lett volna, ha valaki megtanítja nekem, hogyan kell öltözködni az Egyesült Államokban..."

Tanítsák meg neki. Hadd kezdje újra. Oldozzák fel. A kis kommunista még mindig a számok és a szavak fogságában él.

A gyakorlatok pontozása.
A jelenleg érvényes szabályok szerint
a bírák 55 lehetséges hibát vehetnek figyelembe
a gerendagyakorlatok és a felemáskorlát-
gyakorlatok pontozásakor. 55-féle hiba szolgáltat
okot egy-egy tizedpont levonására, ezt az 55 hibát
kell a versenyzőknek elkerülniük másfél perces
gyakorlatuk során. Egyensúlyvesztés, túl hosszú
szünet, habozás, rosszul leszorított lábfej,
felesleges mozdulat, megroggyanó térd, a bíráknál
való bejelentkezés elmulasztása.

Eladhatóság

A floridai Hollywood polgármestere azt tervezte, hogy Nadia érkezésekor szimbolikusan átnyújtja neki a város kulcsait, de: „Ez után a *so what* után azt gondoltam, Nadia, ezt elszúrtad."

Pat R., az NBC tévéfilmrészlegének vezetője szerint Nadiával két komoly gond van: a nagyon fiatal tévénézők nem ismerik a nevét, a szerelmiháromszög-történet pedig elriasztja a hirdetőket. Jay O., az International Management Group alelnöke, aki szponzorokat próbált szerezni Nadiának, így vélekedik: „Már senkinek sem kell. Azt még meg lehetne bocsátani neki, hogy végső soron nem más, mint egy olyan nő, aki az *american way of life*-ról álmodozik, csakhogy sajnos az *american way of life* nem túl kegyes azokkal a házasságtörőkkel szemben, akik semmi megbánást nem tanúsítanak..." Egy sportügynök, Leigh S. úgy gondolja, hogy Nadia még eladható (ez a romantikus szökés!), még mindig egy izgalmas figura, ellenben Barbara B., a NY Grey Advertising vezetője szkeptikusan nyilatkozik: „A Kellog's és a Reebok nem kér belőle." Hasonlóan vélekedik Vangie H., a J. Walter Thompson Agency képviselője is: „Sajnálom, de számunkra nagyon fontos, hogy az ügyfeleink feddhetetlenek legyenek." Dennis B., egy kaliforniai produceri iroda, a Dave Bell Associates Inc. alelnöke, aki folytatásos sorozatot szeretne készíteni Nadia életéről, továbbra is hisz benne: Nadia ötvenezer vagy akár százezer dollárt is kereshetne epizódonként. Don M., akinek

New York-i cége, a Picture Perfect Inc. szintén tervbe vett egy filmet, úgy gondolja, jó lenne, ha Nadia előbb reklámfilmekben szerepelne, családoknak szánt, de szexis termékeket, például autókat reklámozhatna: „Keletről Nyugatra: Ford!" Vagy egy dezodort: „No sweat, kifogástalan megjelenés mindenhol!" Egy híres tisztítószermárka bizonyára reklámszerződést fog ajánlani neki, miután Nadia egy interjúban elismerte, hogy valóban öngyilkossági szándékkal ivott hipót, amikor a román rezsim elválasztotta őt Bélától. Mindenekelőtt véget kell vetni a házasságtöréssel kapcsolatos pletykáknak. Meg lehetne szervezni egy afféle nyilvános gyónást a tévében, meghívhatnának egy román főpapot... Milyen vallásúak is a népek arrafelé, muzulmánok vagy ortodoxok? És nem ártana, ha Nadia a továbbiakban elkerülné az olyasféle buta vicceket, amilyet például a *Rolling Stone* magazin riporterének sütött el a múltkor, amikor a kérdésre, hogy alkoholista-e, így válaszolt: „Alkoholista, én? Hát, tudja... Romániában nincs elég alkohol ahhoz, hogy valaki alkoholista lehessen."

A sajtóban róla festett kép ellenére a bevándorlási hivatal kijelentette, hogy Nadia menekültstátusa pillanatnyilag nem forog veszélyben.

Nem te voltál az első

A tündérek mesterét, az amerikai tornászlányok laboratóriumának főnökét meghívják egy talkshow-ba. „Béla, úgy tűnik, a volt tanítványa önállósította magát..."

Béla: „Ó, mindig is ambiciózus volt, a lehető legmagasabbra akart emelkedni, mindig is megvolt benne ez a fajta... mohóság."

És mit gondol Nadiának az újságokban megjelent nyilatkozatáról? „Béla hazudik. És szeretnék leszögezni valamit: ellentétben azzal, amit mindenfelé hangoztat, nem ő az első edzőm, ő csak a második volt."

Béla: „Hogy mit gondolok erről? Semmit. Az viszont nagyon nyugtalanít, hogy Nadia a mostani viselkedésével beszennyezi a tornasportot. Ó, úgy szeretném, ha most is olyan lenne, amilyen volt... Törékeny, ártatlan és tiszta. Most a fotói a férfivécék falát díszítik, és ez fáj nekem, istenemre mondom, ettől megszakad a szívem!"

International soap opera

A stand-up komikusból a Michael Douglas-, Burt Reynolds- és Dustin Hoffman-féle sztárok ügyvédjévé lett Bobby C. azonnal felismerte a P. elhagyott feleségében, Mariában rejlő lehetőségeket. Valójában ő lépett kapcsolatba vele. És most mindenki őket akarja! Larry King, a *People Magazine*...

„Bevittem őt a fizetős interjúk piacára, hogy legyen valami jövedelme. Értsék meg: próbálok eladható terméket csinálni Mariából, mert ő megütheti a főnyereményt, mindjárt itt a karácsony, neki pedig van egy remek története, amit elmesélhet."

A oldal

A kamera végigpásztázza a floridai Hollywood külvárosában álló ház kis nappaliját. A padlón egyetlen játékszer sem hever, egy mályvaszínű vázában sárga műanyag virágok virítanak, a hamutartó alatt piros-fekete horgolt terítő. A riporter, egy harminc év körül férfi nagyon lassan beszél, amikor Maria P.-hez intézi szavait. A fiatal, szőke, elgyötört arcú nő egy kifakult huzatú fotelban ül, az ölében és körülötte négy gyermeke, akik közül a legidősebb is csak ötéves. Egyik kezével időről időre

megigazgatja a haját, a másikkal blúzának gombjait ellenőrzi. A kérdésekre tompa hangon, de habozás nélkül válaszol. Nem, november másodikától nem volt semmi híre a férjéről, ezen a napon utazott el Romániába, hogy meglátogassa beteg édesanyját. „Oké, Maria. És aztán... egyszer csak meglátta... a tévében, a tévéből értesült mindenről. Amikor a férje meglepetésvendégként szerepelt egy talkshow-ban! Hihetetlen! Tehát ott volt a férje... Nadia, az ön hazája híres tornásznőjének társaságában."

„A férjem mint Nadia szökésének kitervelője... kezdetben olyan büszke voltam rá, még azelőtt, azelőtt, hogy..." A riporter odahajol Mariához, és együtt érzőn megfogja a kezét. „Rögtön előkészítettem neki a vendégszobát. Megmutathatom, ha akarja... a szobát. A tévében azt mondták, hogy a férjem lett... Nadia menedzsere is." A kamera ráközelít Maria töredezett körmű kezére, amit aztán a nő a szeméhez emel abban a pillanatban, amikor kitör belőle a sírás. A riporter felkiált – „Ó, istenem, istenem!" –, majd a kamera felé fordul: „P. asszony azért sír (hallani Maria szipogását), mert a sajtótájékoztatón Nadia... bátorság, Maria, mondja el nekünk, az ország minden nője együtt érez önnel..."

Maria P., ölében legkisebb gyermekével, szipogva, erős román akcentussal ezt mondja: „...a férjem láncát és gyűrűjét viselte!" Totálkép a zokogó nőről: *„Come home come home come home!"*, jön a stáblista, amely mögé odavetítik Nadia C. képét, amint büszkén hátravetett fejjel fogadja a nézők ovációját. Ennyi!

B oldal

1989 decemberének elején a *Los Angeles Times* egyik riportere találkozik Maria P.-vel. Kételyeket ébresztő, alig néhány soros

cikke a lap utolsó oldalán, a People rovatban jelenik meg: „Maria a ház előtt álló öreg Buickot porszívózza, cigarettázik, s közben a *Personal Jesus* című dalt dúdolja. Megkönnyebbültnek látszik, mivel ez a botrány remek jövedelemforrást jelent számára. A szomszédok szerint a férje megtiltotta neki a dohányzást és hogy eljárjon otthonról, hiszen folyton állapotos volt."

Bőrönd

Egy napon, amikor Nadiával újra átnézzük a már kész fejezeteket, meglepetten veszem észre, hogy a történetben sehol nem bukkan fel a nagy Ő, egy férfi, aki „más lenne, mint azok, akik mind csak menedzserek akartak lenni, mint ez a P. is..." Váratlanul ér Nadia elkeseredett dühkitörése: „Nem fogok már megint mentegetőzni! P. célja nyilvánvalóan az volt, hogy a menedzserem legyen, ezt közölte is velem a New Yorkba tartó repülőgépen. És tény, hogy én beleegyeztem. Mert a szabadságom, ezt megértheti, megért ennyit."

Vajon miért nem mesélte el nekem ezen a napon az ő verzióját, amit csak az érkezése után egy évvel, 1990 őszén egy újabb sajtótájékoztatón tárt a nyilvánosság elé? Ekkor elmondta, hogy P. valójában fogságban tartotta, és ellopta tőle az interjúkkal keresett 150 ezer dollárt. Hozzátette, hogy alig egy héttel a szökése előtt ismerte meg a férfit: „Az ő tanácsára mondtam, hogy jól ismerem, mert meggyőzött, hogy így könnyebben kapok vízumot, és szintén az ő tanácsára mondtam azt is, hogy már nem akarok versenyezni, és Bélával sem akarok találkozni. Soha nem hagyott egyedül. És nem fordulhattam senkihez. P. és a felesége minden este beszéltek egymással telefonon. A botrány jó sok pénzt hozott nekik. P. azzal fenyegetett, hogy betesz egy bőröndbe, és visszaküld Romániába a Securitaténak."

Biztonsági intézkedések
1989. december

December 5-én egy nyitott, fekete autóban látják őket. „A kocsit szombaton vásárolták, készpénzben fizették ki a 23 300 dolláros vételárat", meséli Ken P., a Chevrolet-szalon tulajdonosa.

December 6-án hagyták el a Hollywood Beach-i Diplomat Hotelt, ahova Mr. és Mrs. Salders néven jelentkeztek be. Minden bizonnyal az egyik hátsó ajtón át távoztak, mert sikerült meglépniük a már két napja őket leső riporterek elől. December 12-én a Beachcomber Lodge and Villas recepciósa, amint felismeri a tornásznőt, értesíti a sajtót, de túl későn: a paparazzók megérkezésekor Mr. és Mrs. Fonnors szobája már üres.

December 13-án a floridai Pompano Beach hotelbeli szobájukban P. telefonon lebonyolít néhány interjút. „Én vagyok a menedzsere, és segíteni fogok neki, hogy filmes és reklámfilmes szerepeket kapjon." A férfi által megszervezett interjúk honoráriumából élnek, az összes csekket P. nevére állítják ki.

Az egy *diner*ben felszolgálóként dolgozó Cathy C. egy tévés riportban elmeséli, hogy „Nadia úgy viselkedik, mint egy gyerek az édességboltban. Naponta ötször eszik, reggel hétkor steaket rendel, majd tizenegykor egy ráksalátát; ó, élvezi az

életet, ahogy a hazájában soha nem élvezhette... A társaságában lévő pasas? Nadia tőle függ minden tekintetben, a férfi kezeli a pénzt, ő tárgyal a nevében. Beszélgettünk egy kicsit Nadiával, amíg a férfi a mosdóban volt."

Perez D., a Great Western hotel bárpincére: „Rendelt egy epres daiquirit, és nézte a tévében a *Batmant*. Aztán amikor híreket mondtak, a képe egyszer csak megjelent a képernyőn, és akkor azt suttogta: »Nem erre számítottam, annyira csalódott vagyok.«"

Bárpincérek, felszolgálók, autókölcsönzők, szállodai recepciósok, pénztárosnők, járókelők – csupa tanú, akik bármiféle ellenszolgáltatás nélkül örömmel vesznek részt ebben a fantasztikusan izgalmas televíziós perben. Akik, ha felismerik egy étteremben, azonnal feljegyzik, hogy Nadia miket evett, és milyen sorrendben. Akik felírják egy cetlire az autója rendszámát. Akik biztosak abban, hogy látták őt, amint részegen elesett egy játékteremben, találkoztak vele egy buszon, egy szupermarketben, egy téren, s hozzáteszik, hogy Nadia kövérnek és magányosnak tűnt.

Kamerák követtek mindenhova, de miután a Securitate emberei éveken át követtek úgy, hogy nem tudtam kiszúrni őket, üdítő dolog volt, hogy most látom a követőimet.

Nadia C.

Fast forward
Számadás
1999

Rövid, hátrafésült haj, diszkrét fülbevaló, a volt tornásznő, a *Stade 2* című tévéműsor sztárvendége a cégek felső vezetőségében dolgozó nők elegáns, halvány csíkos, fekete-fehér kosztümjét viseli, szemhéján alig észrevehető halványbarna szemfesték.

Az újságíró: „Azért önt mégiscsak elkényeztette a rezsim, nem?" Nadia idegesen, franciául: „Ha kivételezett helyzetben voltam, akkor... miért jöttem el, és hagytam ott mindent, az érmeimet, a családomat?" Ekkor félbeszakítja őt egy, a közönség soraiban ülő román férfi, és bár mikrofon nélkül beszél, s így nem lehet hallani, hogy mit mond, csak Ceauşescu nevét lehet kivenni, remegő ujjával számon kérőn mutat Nadiára. A tornásznő dadogva válaszol valamit. Az újságíró oda akarja hívja az asztalhoz ezt a váratlan tanút, de az megrázza a fejét, és leül. Nagyon sápadt, és láthatóan feldúlt. A beszélgetés folytatódik.

„– 1989-ben, néhány héttel az ön Egyesült Államokba érkezése után szerettünk volna megállapodni, ööö, végül is arra kértük P.-t, hogy találkozhassunk önnel, ő tízezer dollárt kért, ezt mi sokalltuk. P. elment egy étterembe egy másik, ööö, ügyféllel, egy japán magazin munkatársával. Ekkor én felhívtam

önt a szobájában. Ha valóban fogoly volt, miért nem jött le akkor a hallba? Hiszen abban a pillanatban egyedül volt..."

A képernyőn ekkor megjelenik egy karikatúra a Nadia C. ellen folytatott zavarba ejtő perről: „Ugye megkínozni azért nem fogják?" Aztán újra az ideges Nadiát látjuk, aki továbbra is franciául magyarázkodik: „Megérkezel egy országba, nem ismersz semmit. P. azt mondta nekem: »Ha valami hülyeséget csinálsz, visszaviszlek Romániába!« Féltem, halálosan féltem. Ezért nem mozdultam, és, ööö, már beszéltem a pénzről, amit P. rajtam keresett. Mindent megtett azért, hogy eladjon. Fogoly voltam egy... szabad országban. (Suttogva folytatja.) Tudod... Soha nincs senki... aki segítene nekem. Valaki, aki *segítene.*" (Ez a hangosabban kimondott utolsó szó egy ideig ott visszhangzik a stúdióban.)

Az újságíró bólint, elmosolyodik, kényelmesen hátradől a foteljában, és felidézi egy korábbi találkozásukat 1983-ban Bukarestben: „Emlékszik erre, Nadia? Nem? Csokoládét és amerikai cigarettát kért tőlem. Mmmm... Ugye? Nos, bármikor eljöhet hozzám, és megkapja, nekünk megvan mindenünk, amire önnek szüksége van!" (A körülötte ülő újságírók felnevetnek.)

Missing in action
1989. december

Ekkor még egyszer csendbe burkolózik, hogy kissé kifújja magát: 1989. december 16-án eltűnik.

„Ha magadhoz tértél, majd jelezd!" – ironizál Béla egy tévés riportban. „Azt hiszem, hamarosan találkozom majd Nadiával egy tornaversenyen, feltéve, hogy megengedheti magának, hogy vegyen egy belépőjegyet" – teszi hozzá profetikus hangon az Amerikai Torna Szövetség elnöke. Egy híres színészügynökség vezetője így válaszol a Nadia aktuális értékét firtató kérdésre: „Az eltűnése nem tesz jót az eladhatóságának. A sikerért mégiscsak meg kellene dolgoznia."

A hajdani kommunista ikon eltűnik, miközben a pere folytatódik. Bár lehet, hogy ez valójában nem is per, hanem egy temetési szertartás. Egy világ temetése, amit blokknak neveztek, és amit egy rozsdás vasfüggöny védett. Merthogy itt, ha nem is szerették, de tisztelték ezt a B kategóriás filmbe illő gonoszt. Ezt a miénken túli, a miénknél jobb és szigorúbb világot. A kiválóság otthonát, az ottaniak fegyelmét, feszülő izmaik szépségét, a vörös és aranyszínű csillagok ragyogását, az álom hatalmas voltát, az egyformán erős ellenfelek csaknem egy évszázadon át folyó küzdelmét.

Napbarnított alkarú munkásnők, virágos fejkendős, mosolygós parasztlányok, szigorú kontyot viselő, tehetséges kémikusnők, a világtól elzárt, üldözött költőnők, sportolók, ó, azok a hajlékony, ruganyos tornászlányok, azok a bámulatos teljesítményekre képes gyerekek! Mindennek vége, mert jött a nyitás, az átláthatóság, a peresztrojka, és most, mintha egy lidérces álom képeit elénk vetítő tükörbe néznénk, látjuk azokat a nőket, akik olyanokká váltak, mint a többi nő, mint mi. Mohó kurvák, nyomorgó, riadt anyák, tompa tekintetű, a popzenére gerjedő kamasz lányok, csencselők, csalók, üzletasszonyok, modellek, akik mind ügyetlenül igyekeznek maguk mögött hagyni egy bukott világot, amely 1989. december 19-én omlott össze, amikor is az erről beszámoló tévés tudósítások minden tíz percére jutott egy-egy szebb világot ígérő szónoklat.

A kivégzés

Íme, ez az a fejezet, amit el sem kellett volna küldenem önnek. Itt egyenlők az esélyeink, arra kell hagyatkoznunk, amit olvastunk vagy hallottunk, mivel egyikünk sem volt jelen az eseményeknél.

Egy napon mosolyogva hallgattam, amint nagy komolyan elmeséli, hogy Romániában az emberek azt gondolják, ön is hozzájárult a Ceaușescu bukásához vezető népfelkelés kitöréséhez, amolyan katalizátorként, mivel a szökése azt bizonyította, hogy már senki nem bírja elviselni ezt a rezsimet. „Összegzésként azt mondhatnám, hogy ön a padlóra küldött egy zavarba hozhatatlannak tartott számítógépes rendszert az olimpián, és megbuktatott egy diktátort. Nem rossz!" A vonal másik végén ön vidáman, majdnem gyermeki büszkeséggel helyeselt.

Bukarestben találkoztam néhány olyan emberrel, akik ott voltak a Piața Universitățin, amikor 1989 decemberében az első lövések eldördültek. Meg olyanokkal, akiknek két napig négykézláb kellett közlekedniük a lakásukban, mert állandóan golyók repkedtek a házak között, és senki nem tudta, ki lő kire. Beszéltem olyanokkal is, akiknek a nővére tizenöt éve egy tank lánctalpa alatt lelte halálát.

Mások az események különböző verzióival érkeztek a találkozóra; ha el akarja mesélni a Forradalmat, nem lehet csak egy helyszínt kiválasztani, tiltakoztak, egészében kell ábrázolni a dolgot.

Aztán akadtak lemondott találkozók is. Egyesek már belefáradtak abba, hogy újra és újra kommentálják a híres képeket, és állást foglaljanak a vitában: valóban forradalom volt ez, vagy egy államcsíny? Melyik esemény okozta a rezsim bukását? És önnek, Nadia, volt-e valami szerepe ebben? Egyesek azzal vádolják, hogy túl későn szökött meg; ön a rezsim jelképes alakja volt, nem lehet, hogy Ceauşescuhoz közel álló, az Elvtárs leváltását elérni kívánó személyek szervezték meg a szökését? Ostobaság, csattannak fel a hívei, gondoljon csak arra, mit kellett elszenvednie a Királyocskától! Biztosan mesélt erről önnek, nem?

Egy bukaresti kávézó asztalánál ülve hallgatom egy fiatal nő beszámolóját, akinek az apja nagy bátorságról tanúbizonyságot téve folyamatosan tiltakozott az Elvtárs kegyetlen rendeletei ellen. Cristina tízéves fia limonádét szürcsölgetve unatkozik mellettünk mindaddig, amíg szóba nem kerül Ceauşescu kivégzése. Amikor nézi ezt a „filmet", mondja, megsajnálja őket. Az anyja zavartan mosolyog: „Miket beszélsz?" A fiúcska folytatja: „Igen, sajnálom őket, a filmben Ceauşescu öreg, mint egy nagyapa, és Elena is öreg, mindketten remegnek, és mielőtt meghalnak, úgy fogják egymás kezét, mint a szerelmesek."

„Itt vagyok, Lenutza" – mormolja oda az Elvtárs a per közben vigasztalón a feleségének, akinek rövid haját olyan kendő takarja, amilyet azok a parasztasszonyok viselnek, akiktől ők ketten meg akarták szabadítani az országot. Az egész világon sugárzott képeken két megzavarodott, álmából durván kirángatott öreg ember látható. Ez a két szánalmas figura annyit ismételgette a propagandaszövegeit, hogy még most is hisznek bennük, meg vannak győződve róla, hogy ez az egész „külföldi terroristák, líbiaiak és szíriaiak műve", és hogy valójában

a máltai kézfogás pecsételte meg az ország sorsát, amikor két modern gondolkodású vállalatvezető megegyezett abban, hogy a Kelet és a Nyugat közötti kapcsolatok javítása érdekében megszabadulnak egy régi vágású maffiózótól.

„Fiaim, szégyellhetnétek magatokat" – morogja az Elvtárs azoknak a katonáknak, akik a kivégzése előtt megkötözik a feleségét, a „Hősnőt, anyát, tudóst, a szocialista román nő méltóságának, hozzáértésének és erkölcsösségének élő bizonyítékát" – alig néhány hete ezekkel a szavakkal jellemezte Elenát az egyik hivatalos beszédíró. Az öregasszony egy nejlonszatyrot tart a kezében. Atomtitkok? A likvidálandó ellenzékiek listája? Nem, a cukorbeteg öregember gyógyszereinek receptjei. Láthatatlan vádlóik, akik korábban a rezsim buzgó kiszolgálói voltak, nagyon sietnek: gyorsan végezzék ki őket, hogy a Securitate katonái, akik még mindig lőnek a lakosságra Bukarest utcáin, végre megadják magukat.

Íme, ezzel megvolnánk. A holttesteket néhány megbízható, önként jelentkező katonának (akad köztük kenus, rögbijátékos, focista és jégkorongozó is) egy hullaházba kéne szállítania, de 1989. december 25-e estéjén hiába kutatják át a stadiont, ahol kitették a két holttestet, azok eltűntek. Csak másnap, 26-án reggel találják meg őket egy másik stadionban. Hogyan kerültek oda? Miért? Pontatlanságok, feltevések, furcsaságok: miután kimondják a halálos ítéletet, az újságírók úgy gondolják, hogy a kivégzésre majd később, aznap este vagy másnap kerül sor. Az operatőr már kikapcsolta a kameráját, amikor az udvaron eldördülnek a lövések, így aztán csak a földön fekvő két holttestet tudja lefilmezni. Az ítélethirdetés és a kivégzés között alig negyedóra telt el.

Halló, ki beszél?

1989. december 21.

Mindannyian tudják. Azok is, akik évek óta parancsolnak, és azok is, akik a parancsoknak engedelmeskednek. December 15-e óta minden éjjel mindenki a Szabad Európa Rádió hangját hallgatja: nem, ezek a temesvári éjszakában az utcán fagyoskodó tüntetők nem engednek, továbbra is kiállnak a lelkészük mellett, akit „felforgató" prédikációi miatt Ceauşescu parancsára letartóztattak.

Több mint ezren gyűlnek össze ezen a nagy téren, többnyire a 770-es dekrétum, az abortusztilalom szülöttei; mindössze három-négy puskájuk van, de elindulnak a fegyverüket rájuk szegező katonák felé. „Lőjenek figyelmeztetés nélkül!" – adja ki a parancsot az eseményekről értesített Királyocska. Kihirdetik a rendkívüli állapotot. A közvetlen közelről leadott sortűz megtizedeli a tüntetőket. Akkor sztrájkolni fogunk, határozzák el a túlélők.

Bukarestben is mindenki tudja, ezek a tömeggyűlésen való részvételre kijelölt munkások is, akiket a Securitate emberei fellökdösnek a gyár előtt álló buszra, és már viszik is őket, hogy megtapsolják az Elvtárs sebtében megírt beszédét, amellyel

szeretné újra megszilárdítani a legfrissebb események miatt meggyengült tekintélyét.

De a Temesvár utcáin heverő holttestekről szóló hírek eljutnak a buszban ülő munkásokhoz is. Valamit tenni kell. A Bukarest központjába vezető úton halkan tanácskoznak, sugdolóznak: mit tegyenek, ugorjanak le menet közben, vagy győzzék meg a sofőrt, hogy állítsa meg a buszt? Lehetetlen, körülöttük ott az a sok, a szokásos kellékekkel – kék-sárga-piros zászlókkal és az Öreget éltető táblákkal – teli furgon. Jól van, ha mégiscsak részt kell venniük a rendezvényen, akkor kifütyülik ezt az aljas vezért, megtörik az évek óta a félelem erejével rájuk kényszerített csendet.

Körülbelül húszan megállapodnak abban, hogy azt fogják kiabálni: Temesvár. Döntésük őket magukat is rémülettel tölti el, összeszoruló gyomorral nézik a főváros üres utcáit: a bukaresti gyárak összes munkása ott van már a Palota előtti téren. A tribünön, az első sorban úttörők között állnak a Párt legfőbb vezetői. A tribünt rendőrök többszörös sorfala védi. Járőrök tartják szemmel a környező utcákat is. A tömegben mindenhol ott vannak a Securitate ügynökei.

Hogyan csinálják? Mély levegőt vesznek, mielőtt kiabálni kezdenének, vagy épp ellenkezőleg, visszatartják a lélegzetüket, elfojtják a félelmüket és minden olyan gondolatot, ami elbátortalaníthatná őket? Ez egy szuper C elem. Hagyják, hogy a levegő bejusson a torkukba, megfeszítik a hasizmukat, hogy a mellkasuk erős hangszekrénnyé váljon, aztán kiszakad belőlük a kötelező hurrák és „CE-AU-ŞES-CU!" kiáltások közepette alig hallható Te-mes-vár, Te-mes-vár!

A körülöttük állók meglepetten néznek össze, néhányan halkan zokogni kezdenek. A sorokon remegés fut végig, egy

pillanatra megáll az idő. A tribünön a kabátot és asztrahánsapkát viselő, meglehetősen öregnek tűnő Elvtársnő döbbenten elhallgat. A mellette álló Elvtárs és a kővé dermedt miniszterek felé fordul.

De már csak ketten vannak, ketten maradtak abból a húsz munkásból, akik a buszon megfogadták, hogy csinálnak valamit. Ez a kettő, kezükben a kis kék-sárga-piros zászlóval, elindul előre, maguk sem tudják, hova igyekeznek, csak mennek előre lassan a riadt emberek tömegében, Te-mes-vár, Te-mes-vár! Az Öreg megköszörüli a torkát, megkopogtatja a mikrofont, mint egy régi, rendetlenkedő telefonkagylót, bizonyára valami technikai probléma merült fel – állítsák helyre a vonalat –, hol is tartottam, igen, az országra leselkedő terroristaveszély, ezek a külföldi ügynökök, akik azért jöttek, hogy felfordulást csináljanak Temesváron – Románia elítéli ezt az ag-resz-szi-ót – helyreállítjuk a rendet – senki ne gondolja – a Fal – Rosztropovics – a bolgárok, Lengyelország, Németország – egy kézfogás – a nyitás, amiről az a másik orosz beszél... Az elvtárs szédül, megnedvesíti száraz ajkát.

Halló? A távoli kiáltásokat – Te-mes-vár, Te-mes-vár – felé sodró decemberi szelet kérdezi: Halló? Halló? Ki beszél? Ki az? Ki van ott? A tömeg mélyén valami hullámzást lát, az ég fagyosan és zordan ragyog... ez valami új koreográfia a gyerekekkel, ezekkel a csodálatos gyerekekkel, vagy mi? A Világ Legnagyobb Tudósnője megfogja a férje karját, és olyan szavakat súg neki, amiket az Elvtárs nem ismer... Hogy micsoda? Ígérjek nekik béremelést? Ezt ismételgeti ez az öreg tanítónő, aki már nem tudja kézben tartani a tömeget, HALLÓ, egyre csak kiabál, de túl messze van a mikrofontól, a hangja csak nevetséges rikácsolás, csendet, hallgassatok, hé, csendet, fogjátok be, elég... Ki van ott? Az Öreg hangja elcsuklik, megakad, halló, halló, *so what*. Na és aztán... Vége. A kép kimerevedik, a televíziós közvetítés megszakad, bejátszanak egy hazafias dalt, a képernyőn csak a monoszkóp remeg.

Aztán folytatódik az adás: a ragyogó kék ég alatt könnyű ruhákba öltözött tömeg tolong a tribün előtt, gyorsan meg kellett találni a megfelelő képeket, és folytatni az adást, kerül, amibe kerül: a képernyőn az egyik, az előző év nyarán megtartott tömeggyűlés képei peregnek.

Melyik pillanatban fordult a visszájára minden? Melyik esemény változtatta cselekvő színészekké ezeket az örök nézőket? Néhány bátor ember elkezd kiabálni – „Temesvár!" –, aztán egy robbanás hallatszik, és a tömeg szinte azonnal mozgásba lendül, mindenki elhagyja a nagy teret, szétszóródnak, eltűnnek, anélkül hogy erre engedélyt kaptak volna, hátat fordítanak az Elvtársnak – ilyesmi még soha nem történt. De mi ez a robbanás? Egy szerény petárda, amit néhány munkás hajított a tömegbe, akik elhatározták, hogy véget vetnek ennek az egésznek? Vagy a hatalom elterelő hadművelete, amellyel a Ceauşescu-ellenes jelszavakat kiabálókat akarták elhallgattatni? Esetleg a környező körutakra érkező tankok zaja, amelyeket az első, a Palotába máris betörni készülő kis tiltakozó csoportok miatt rendeltek oda? És másnap ki kezd el lőni a tömegre, amely most először a maga akaratából gyűlik össze? Néhány nap alatt közel ezer áldozata lesz ennek a cseppet sem bársonyos forradalomnak. Elképzelhetetlen, hogy ügyetlenül kilőtt golyók ekkora pusztítást vigyenek végbe – mondják nekem Bukarestben. Akkor hát honnan jönnek ezek a célzott sorozatok? Talán azok a Ceauşescuhoz végsőkig hű, agymosott

árvákból álló mitikus bandák a felelősek értük, amelyeknek tagjait gyermekkoruktól arra nevelték, hogy imádják és védelmezzék a vezért? Vagy szovjet ügynökök műve mindez, azoké a turistáké, akik december eleje óta oly nagy számban érkeztek az országba? Ki irányítja az orvlövészeket? Ki lő kire? Mindenki lő mindenkire, mert itt már évtizedek óta senki nem tudja, hogy ki kicsoda. Hogy kiben lehet megbízni.

Számok: 13-95-25

Íme néhány, a román televízió 13-95-25-ös telefonszámának üzenetrögzítőjére december 25-én és 26-án beérkező hívás. A televízió épületét akkor foglalták el a forradalmárok, amikor a tévében közölték Ceaușescu halálhírét, de egyetlen képkockát sem sugároztak a kivégzésről.

„– Halló? Egy huszonegy éves katona édesanyja vagyok (zokogás). Nincs... nincs semmi hírem róla. Van valahol egy lista a sebesültekről? És... a halottakról?

– Halló? Halló? Legalább bemutatkozhatnának maguk ott, a tévénél! Kik maguk? Látni akarjuk a felvételt a kivégzésről. A filmet. A részleteket.

– Halló? Szeretnék híreket kapni az Elvt... akarom mondani a volt Elvtársról.

– Halló? Figyeljenek ide: a fivérem a Securitatéban szolgál, nincs fegyvere, soha nem is volt. Mi ütött magukba, hogy mind úgy beszélnek róluk, mint az ördögről? Ez nem igaz!

– Halló? Látni akarom. Az egészet. Mindannyian látni akarjuk.

– Halló? Már három napja eltörölték a cenzúrát, és maguk, maguk (kiabálva)... Miért kéne továbbra is nyugodtan és türelmesen várakoznunk? Hé, hallják? (Zokog.)

– Halló? Na szóval: a feleségem két napja eltűnt. Kérem, keressék meg. A kórházakban, mindenhol! Biztosan ő is a cinkosuk! Ezeknek a terroristáknak, ezeknek a securitatésoknak a cinkosa, adják meg a személyleírását mindenkinek! Tartóztassák le!

– (Dühösen üvöltve.) Még mindig hagyjuk becsapni magunkat? A vége az lesz, hogy elhelyezünk maguknál egy bombát, mi, román nők, akiket még mindig mások akarnak irányítani! Az engedelmes testek Romániájának vége, uraim!

– Halló? Hallanak engem? Ó, ez egy üzenetrögzítő... Szívünkből és lelkünkből szólva könyörgünk, látni akarjuk azt a bűnözőt, mi magunk akarjuk elítélni..."

Ugyanezen készülék által rögzített másnapi hívások, miután a tévé leadta a halott Ceauşescu házaspárt mutató képeket.

„– Halló? Volna egy kérdésem: a holttest szeme miért világos, amikor Ceauşescunak sötét szeme volt? Szóval?

„ (Kimerülten.) Figyeljenek ide... Vannak... rendezőink. Vannak... színészeink. Vannak... van egy bajnoknőnk. Lehetne... csinálhatnánk egy filmet erről az egész korszakról... a mi... ennek a mocsoknak az életéről..."

Rendezetlen sorokban futnak a román televízió épülete felé. Ezrek és ezrek, akik az éjszakai hidegben átfagyva is azt skandálják szüntelenül, egészen hajnalig: *a de vă rul a de vă rul a de vă rul* (az igazságot az igazságot az igazságot)!

Nyugaton tudják az igazságot. Ó, a történtek romantikus verziója néhány napra elbűvölte az embereket, mondjuk 1989. december 24-ig, karácsonyestéig. Ez a nép, amelyik végre fellázad, ezek a lyukas zászlók, ezek a szabadságot követelő tömegek, a diktátor bukása, az örömmámor, hogy vége a kommunizmusnak, és az ország végre nekiláthat egy modern, átlátható rendszer felépítésének, sutba dobva az idejétmúlt, szabadsággyilkos elveket! A remek nézettségi adatoktól megrészegült nyugati média nem zavartatja magát a tényektől, és megsokszorozza a temesvári áldozatok számát. Végül is milyen csodálatos, hogy így ér véget a Történelem, a marxizmus–leninizmus halottaival, ennek az államfőnek a mártírjaival, akit Franciaország néhány évvel ezelőtt sajnálatos módon még a Becsületrend nagykeresztjével tüntetett ki...

Aztán nagyon gyorsan megváltozik a hangulat, a média ráébred, hogy nem figyelt oda eléggé ennek az utolsó kommunista performance-nak a részleteire, és a nyugati bírák ekkor már így beszélnek: ez a tárgyalás-komédia, ez a brutális kivégzés... tényleg nem a legjobb belépő a románok számára a mi demokratikus bálunkba. A remek történet értékét nagyban csökkentik ezek a hazugságok, a durva hamisítások, az áldozatok eltúlzott száma!

Az ítélet: Ez az állítólagos román forradalom csupán mese. Az egész az orosz titkosszolgálatok gondosan előkészített, az amerikaiak által jóváhagyott akciója volt. A románok maguk

nem sokat csináltak. Gorbacsov két évvel korábban ellátogatott Bukarestbe, és a rezsim liberalizálását kérte, de Ceauşescu persze megmakacsolta magát. A berlini fal ledőlése és a környező kommunista rendszerek összeomlása után természetesen az Öreg sem maradhatott a helyén. Nem az volt a kérdés, hogy elbukik-e, hanem csak az, hogy mikor és hogyan.

De miközben ezekről a „vitathatatlan" bizonyítékokról olvasgatok, Nadia jut eszembe, a haragja, és olykor a fájdalma, amikor úgy érezte, nem figyelek arra, amit mond; azt, hogy karikatúraszerűen, mindent szürkére festve mutattam be a keleti blokkot, úgy nevezte: „nyugati arrogancia". Eszembe jut zavart csodálkozásom, amikor Bukarestben szembesültem az emberek igencsak különböző emlékeivel, miközben hallgattam rémálomszerű életükről szóló beszámolóikat. Szinte megint hallom Nadia fáradt sóhajait, amelyek akkor szakadtak ki belőle, amikor vonakodtam elfogadni, hogy a kommunista tornászlányok edzésének oly sokat szidott durva módszereit a Nyugat is azonnal átvette, amint megszerezte a kislányok laboratóriumának gyártási titkait.

A nyugati média a román forradalom bemutatásakor nagyon hasonlóan járt el, mint Nadia C. esetében: a történet középpontjában a számok, a bírák és az egyenes adások álltak. 1989 telén a román forradalom volt a legizgalmasabb show a világon, egy látványos bukás, amely feledésre ítélte azokat a tökéletes kislányokat, akik soha nem buktak el a versenyek próbáján.

És Nadia? Vajon mit gondolt a kollektív engedelmesség rendszerének bukásáról, amit egy amerikai motelszobából a tévén keresztül követhetett figyelemmel, hogy aztán a szobát elhagyva mindennap szembe kelljen néznie az őt mindenhova

követő újságírókkal? Nadiával nem beszéltünk az 1977-es és 1987-es brassói sztrájkokról, az ellenálló diákokról és munkásokról, akik túszul ejtették az Elvtárs által hozzájuk küldött delegáció tagjait, sem az Öregnek a csatornába talált, félig elégett, hatalmas portréiról – ezekről a megmozdulásokról semmit vagy szinte semmit nem tudott az ország, ezeket az apró rendzavarásokat teljesen elfedték a Nadia győzelmeiről szóló hírek. Mit tehetett, ha nem volt több, mint egy csodálatos gyermek, egy biomechanikai képtelenség? És vajon mit érzett, amikor először látta a lyukat a kék-sárga-piros zászló közepén, amelyből kivágták azt a vörös csillagos címert, amely hajdan az ő fehér tornadresszén hirdette: „itt vagyok, gyertek közelebb, ha mertek"? Mit gondolt ezekben a decemberi napokban, amikor Románia végre visszanyerte a szabadságát?

A szabadságról álmodoztam, aztán az Egyesült Államokba megérkezve azt gondoltam: ez lenne a szabadság? Egy szabad országban vagyok, és nem vagyok szabad? De akkor hol lehetnék szabad?

Nadia C. 1989

2006. július 18-án a Deep Space Communication Program keretében a valahol a világűrben esetlegesen létező értelmes lényekkel kapcsolatba lépni kívánó mérnökök kisugározták az űrbe az ön tökéletes montreali gyakorlatát. Közölték, hogy ezek az „abszolút szépséget" megjelenítő képek el fognak jutni több trillió kilométerre, fényévekre a Naprendszertől.

Harminc évvel korábban, 1976. július 18-án a montreali sajtóközpontban azoknak a felnőtteknek, akik egy köszönő szót és egy mosolyt követeltek öntől, azt válaszolta, hogy mindezt megkaphatják, de majd csak azután, hogy teljesítette a „küldetését". Küldetés teljesítve. Nincs se köszönő szó, se bocsánat, a kislányok egy puskából kilőtt golyó sebességével vetik bele magukat a semmibe, az űrbe, ön pedig már az űrben jár, szétterjed a csillagok között – ez aztán a kaland!

Madame!

Beszélgetéseink során egyszer az emlékeim listáját kérte tőlem. Ha még nem késő, szeretném a listához hozzátenni még ezt: 1988-ban egy maroknyi bátor egyetemista ellenállásra felhívó röplapokat kezdett el terjeszteni, amiket így írtak alá: ne keressenek, mert nem vagyok sehol.

Források és hivatkozások

Az ismereteit elmélyíteni kívánó olvasó a Nadia Comăneci fémjelezte éveknek szentelt számos újságcikken, riporton és dokumentumfilmen kívül az alábbi forrásokból meríthet hasznos információkat:

Roxana Bobulescu: *Les Années Ceauşescu: récit d'une adolescence en Roumanie,* L'Harmattan, 2009, Párizs

Ioan Chirilă: *Nadia,* Gazeta Sporetulirol, Bukarest, 2009

Nadia Comaneci: *Letters to a Young Gymnast,* Basic Books, Perseus Books Group, 2011, New York

Béla Károlyi–Nancy Ann Richardson: *Feel no fear: The Power, Passion and Politics of a Life in Gymnastics,* Hyperion, 1996, New York

Adrian Neculau: *La Vie quotidienne en Roumanie sous le communisme,* L'Harmattan, 2008, Párizs

Joan Ryan: *Little Girls in Pretty Boxes,* Grand Central Publishing, Hachette Book Group, 1996, New York

Mihaela Wood: *Superpower: Romanian Women's Gymnastics during the Cold War,* University of Illinois, 2010, szakdolgozat

A szerző sokat merített a Sorj Chalandon, Frank Deford, Jean Hatzfeld, Jean-Paul Mari, Richard Montaignac és Marc Semo által írt cikkekből.

A „Számok: 13-95-25" című fejezet részben Cornel Mihalache *De Crăciun ne-am luat ratia de libertate* című dokumentumfilmjén alapul.

Az alább felsorolt fejezetekben ismertetett események leírásakor Nadia Comăneci *Letters to a Young Gymnast* (Basic Books, Perseus Books Group, 2011, New York) című könyvére támaszkodtam:

„De hát hány éves ez a kislány?"; „Engedetlenségi szerződés"; „Béla mesterkedései, avagy Béla terve"; „Szörnyetegek"; *„Please welcome the incredible Nadia"*; „Rodica D. tanúvallomása" (Nadia válasza); „A lehetetlen móresre tanítása"; „Jegyzetek Nadia szökéséről".

Az alább idézőjelek között álló, a könyvben Nadia C.-nek tulajdonított mondatokat részben Nadia Comăneci *Letters to a Young Gymnast* című önéletrajzából vettem át:

„Béla nagyon sokat követelt tőlem, de én kidolgoztam egy önvédelmi rendszert. Például: tudtam, hogy képes vagyok leúszni tizenöt hosszt az uszodában, de Bélának azt mondtam, legfeljebb tízet bírok leúszni; így maradt tartalékban öt hosszom. Béla nem tudott összetörni, mert soha nem tudta meg, hol húzódnak az *igazi* korlátaim, ezt soha nem árultam el neki. (*Letters to a Young Gymnast,* 91. o.)

„Nem fogok hátat fordítani annak, ami megrémít. Szembenézek vele, mert csak akkor szabadulhatok meg a félelmemtől, ha eltiprom." (*Letters to a Young Gymnast,* 69. o.)

„Ha jó talajgyakorlatot szeretnénk bemutatni, öt dologra kell ügyelnünk: először is a tornásznak biztossá kell tennie az ugrássorozatok utáni talajfogást. Nem szabad félnie a veszélyes elemektől, mert csak így kaphat magas pontszámot, de a félelem legyőzése egyben a balesetveszélyt is csökkenti. A tornásznak kitartónak, szívósnak kell lennie, mert ha a gyakorlat végére kifullad, nehéz helyzetbe kerül. Csak jól felkészülten szabad versenyeznie, hogy elkerülje a sérüléseket. És végül a tornásznak tudnia kell, hogyan »adja el« a gyakorlatát a bíráknak és a nézőknek." (*Letters to a Young Gymnast,* 115. o.)

„Azt mondtam Nadiának: gondoltál már arra, hogy kötelességeid vannak a csapattal szemben? Merthogy vannak. A kicsik még nem kaptak semmit, sem hálát, sem elismerést. És Márta meg én... elgondolkodtál már azon, hogy tartozol-e nekünk valamivel? Ezért a sok évért... Ha igen, akkor ma, Nadia, állj elő valami rendkívüli teljesítménnyel..." (*Letters to a Young Gymnast,* 88. o.)

Köszönetnyilvánítás

Köszönet Corina Opreának, aki bemutatta nekem Iulia Popovicit. Ezt a könyvet javarészt nála, Bukarestben írtam. Köszönöm, Iulia.

Köszönet Alina Popescunak, Andrei Nourescunak, Bertille Détrie-nek, Cristina Davidnak, Florence Illouznak, Lidia Bucurnak, Luca Niculescunak, Luminiţa Raileanu-Mileának és a családjának, Marc Semónak, Mihai Laurentiu Fuioreának, Miruna Mitranescunak, Olivia Spătarunak, Radu Paraschivescunak, Sidonie Mezaize-nek, a Kyralina könyvesboltnak és azoknak, akik 2013 áprilisában részt vettek a bukaresti írói műhely munkájában.

New York 2012. november: köszönet Lise Esdaile-nek és Ron Ottavianónak.

Montreal 2012. november: köszönet Perrine Leblanc-nak és Claude Lapointe-nek.

Köszönet Olivier L.-nek. Mert…

Köszönet Henri Lafonnak és Joanne Lafonnak, amiért Romániában nőhettem fel.

Köszönet Luis P.-nek mint első olvasómnak.

Jeanne Lafonnak még egyszer.

Isabelle Lafonnak mindig.

X 232006

]80-as években Ceaușescu elszántan igyekezett meggyőzni a Nyugatot
hogy Románia nem a Szovjetunió csatlósa, hanem önálló, szabad aka-
rendelkező ország. Ehhez a politikai törekvéshez keresve sem találha-
olna ideálisabb szimbólumot, mint Nadia Comanecit, a „legfiatalabb
nunista hősnőt", a sportikont, a gyereklány tornászt, a montreali
pia bajnokát. Nadiát látva, a hidegháború óta először, a nyugati ti-
ról ábrándoztak, hogy olyan sikeressé és tökéletessé válnak, mint
európai kortársuk; a szülők imádták a fegyelmezett és céltuda-
yereklányt; a szakma és a média egy emberként ünnepelte a
séges sportolót. A sikernek azonban ára volt: Nadia egy őrült
szer termékeként folyamatosan attól rettegett, hogy nővé
elveszíti a rezsim támogatását és a Nyugat érdeklődését.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] a média és a Nyugati képmuta-
tó működését, ezáltal pedig megvilágítja,
hogy a kis kommunistának nagyon
is megvolt az oka rá, hogy
sosem mosolygott.

ikiado.hu 2990 Ft

XB 2224807

L Libri

Lola Lafon

